

Zápodočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Přechod pozůstalosti na dědice

Zpracovala : Barbora Pillmayerová

Vedoucí diplomové práce : JUDr. Jindřich Psutka

Místo a rok zpracování : Plzeň 2016

Prohlášení

“Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklém”.

V Plzni, dne 21. března 2016

Barbora Pillmayerová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Jindřichu Psutkovi za jeho pomoc, odborné vedení, cenné rady a připomínky při tvorbě této práce.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena problematiku přechodu pozůstalosti na dědice. Práce se nejprve orientuje na popis a analýzu právních důvodů dědění, neboť jsou základním předpokladem k tomu, aby na dědice vůbec mohla přejít pozůstalost, ale jsou to rovněž předpoklady pro přechod dluhů na dědice. Dále je práce zaměřena na vymezení pojmů (tzn. pozůstalost a dědictví). V práci jsou také zaznamenány změny právní úpravy týkající se přechodu pozůstalosti. Cílem diplomové práce je seznámení se z novými instituty dědického práva, jejich z hodnocení a problematikou přechodu pozůstalosti na dědice, podle současné právní úpravy, s účinností k 1.1.2014.

Klíčová slova

dědické právo, nový občanský zákoník, předpoklady dědění, správa pozůstalosti, správce pozůstalosti, výhrada soupisu, soupis pozůstalosti, aktiva pozůstalosti, pasiva pozůstalosti

Annotation

The thesis is focused on the issue of transition estate heir. Firstly, the work focuses on the description and analysis of the legal grounds of succession, since they are essential prerequisite to the heirs of the estate could even move on, but they are also prerequisites for the transition debts to heirs. Further work is focused on defining terms (ie. The estate and inheritance). The paper also reported changes in legislation relating to the transition of the estate. The aim of this thesis is the introduction of new institutions of inheritance law, their assessment of the issue and transfer of the estate to the heirs, under current legislation, with effect 1.1.2014.

Key words

Inheritance law, New Civil Code, assumptions inheritance, estate management, administrator of the estate, stipulation of estate inventory, inventory of the estate, assets of the estate, liabilities estate

Obsah

1. Úvod	1
2. Základní pojmy dědického práva	3
2.1. Pojem a význam dědického práva	3
2.2. Povaha dědického práva	4
2.3. Právní úprava dědického práva v NOZ	4
2.4. Základní zásady dědického práva	7
2.5. Definice pojmů dědictví a pozůstalost	8
2.6. Definice pojmů zůstavitel, dědic a odkazovník	9
2.7. Dědický nápad	10
2.8. Zjišťování dědického práva	11
3. Předpoklady nabytí dědění	12
3.1. Smrt fyzické osoby	12
3.2. Existence pozůstalosti	13
3.3. Existence způsobilého dědice	14
3.4. Existence dědického důvodu	15
3.4.1. Dědická smlouva	16
3.4.2. Závěť	16
3.4.3. Dědění ze zákona	18
4. Přejedchod pozůstalosti na dědice	21
4.1. Nabytí dědictví	21
4.2. Princip universální sukcese	23
4.3. Výhrada soupisu	24
4.3.1. Uplatnění výhrady soupisu	25
4.4. Správa pozůstalosti	26
4.4.1. Osoby vykonávající správu pozůstalosti	27
4.5. Soupis pozůstalosti	28
Nahrazení soupisu pozůstalosti	29
4.5.2. Náklady soupisu pozůstalosti	30
4.6. Závěra pozůstalosti	30
4.7. Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti	32
4.5.2. Soupis aktiv a pasiv pozůstalosti	32
4.7.2. Aktiva pozůstalosti	33

4.7.3.	Pasiva pozůstalosti.....	34
4.7.4.	Sporná aktiva a pasiva pozůstalosti	35
4.8.	Oceňování pozůstalostního majetku	35
5.	Rozdělení pozůstalosti.....	37
6.	Předpoklady přechodu dluhů na dědice.....	40
6.1.	Přechod dluhů na dědice	41
6.2.	Přechod práv a povinností mimo řízení o pozůstalosti.....	44
7.	Soud příslušný k řízení o pozůstalosti	46
8.	Odloučení pozůstalosti	47
9.	Závěr	49
10.	Použitá literatura	53

1. Úvod

Ve své diplomové práci se zaměřuju na problematiku přechodu pozůstalosti na dědice. Práce se nejprve orientuje na popis a analýzu právních důvodů dědění, neboť jsou základním předpokladem k tomu, aby na dědice vůbec mohla přejít pozůstalost, ale jsou to také rovněž předpoklady pro přechod dluhů na dědice. Dále je práce zaměřena na vymezení základních pojmů (tzn. pozůstalost a dědictví). V celé práci jsou také zaznamenány změny týkající se právní úpravy přechodu pozůstalosti na dědice. Diplomovou práci jsem rozdělila do 7 částí:

První část je zaměřena na samotný pojem dědického práva, právní úpravu dědického práva, povahu, rozdíl mezi pozůstalostí a dědictvím.

Ve druhé části se zabývám existencí dědického důvodu, neboť je čtvrtým předpokladem pro existence dědického důvodu. Tímto dědickým důvodem jsou dědické tituly. Jinak řečeno dědickým titulem jsou označovány právní důvody dědického nástupnictví, na jejichž základě někdo může dědit a je považován za dědice. Přechod jmění ze zůstavitele na právního nástupce se neděje nahodile, ale je k tomu zapotřebí právě existence dědického titulu. Tímto dědickým titulem může být podle NOZ : 1. pořízení pro případ smrti, protože nám záleží na tom, abychom se už dopředu mohli rozhodnout, co se stane s naším majetkem po smrti, a proto máme proto podle současné právní legislativy na výběr ze tří možností - závěť, dědickou smlouvu nebo dovětek. 2. zákon.

Ve třetí části se zabývám přechodem pozůstalosti na dědice. Přechod pozůstalosti na dědice označuje občanský zákoník termínem nabytí dědictví. Nabytí dědictví potvrzuje soud podle zákona o zvláštních řízených soudních, který obdrží oznámení o úmrtí zůstavitele od matričního úřadu, příslušného dle místa úmrtí zůstavitele. Dále výhradou soupisu, která je v českém právu zcela novým institutem. Účelem soupisu pozůstalosti je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele. Nová úprava směřuje k odstranění dosavadního stavu, kdy dědicové, pokud nepřiznají veškerý majetek zůstavitele, mohou bez hrozby sankce zkracovat práva věřitelů. Podle nové úpravy, pokud se věřiteli podaří prokázat, že dědic v soupisu pozůstalosti, určitou věc zatajil, hrozí dědici, že bude odpovídat za zůstavitelovy dluhy v plné výši, nikoli jen do výše hodnoty nabytého dědictví. Dále se zde také zabývám správou pozůstalosti, protože, v době mezi smrtí zůstavitele a potvrzením soudu dědicům o nabytí dědictví, je potřeba majetek nebožtíka spravovat. Zvláště

pokud má větší hodnotu, je potřeba provádět s ním pravidelné dispozice (např. jej pronajímat). Proto nový občanský zákoník umožňuje, aby zůstavitel povolal pro případ své smrti správce pozůstalosti, který bude vykonávat její prostou správu. Zákon dovoluje provádět i širší dispozice s majetkem v průběhu dědického řízení, ale pouze při splnění přísných zákonných podmínek a oznámí-li to strany bez odkladu soudu.

Ve čtvrté části si zabývám rozdělení pozůstalosti. *Pozůstalost se rozděluje mezi dědice především podle poslední vůle zůstavitele projevené v jeho pořízení pro případ smrti. Zůstavitel může také určit, aby rozdělení pozůstalosti provedla třetí osoba, kterou ve svém pořízení rozdělením pozůstalosti pověří, podle vlastního spravedlivého rozhodnutí.*

V páté části se zabývám přechodem dluhů na dědice k němuž při dědění dochází a představuje odvrácenou stranu majetkového prospěchu, kterého se dědici při této příležitosti ziskem zůstavitelova majetku dostává. Přechod dluhů ze zůstavitele je dán povahou dědění jako universální sukcese. A jednak také tomu, že v českém právním řádu se objevuje i zvláštní skupiny majetkových práv, která přecházejí smrtí zůstavitele na jiné osoby jinak než dědění, tzn. nikoliv podle předpisů dědického práva, nýbrž na základě právní úpravy v jednotlivých zákonech.

V šesté části se zabývám soudem, který je příslušný pro pozůstalostní řízení.

Poslední sedmé části se zabývám odloučením pozůstalosti. I dědic může dlužit, zákon proto pamatuje na ochranu věřitele. Jako zvláštní druh dědického práva je odloučení pozůstalosti. Tento institut má za účel znemožnit splynutí pozůstalosti s ostatním majetkem dědice v případech, kdy je obava, že je dědic při dědickém nápadu předlužen, takže by ani po nabytí prospěchu z pozůstalosti a smíšení obou těchto majetků, nebude moci dostát svým závazkům.

Cílem diplomové práce je seznámení se z novými instituty dědického práva, jejich z hodnocení a problematikou přechodu pozůstalosti na dědice, podle současné právní úpravy, s účinností k 1.1.2014.

2. Základní pojmy dědického práva

2.1. Pojem a význam dědického práva

Dědické právo, stejně jako drtivá část občanského práva má svůj počátek už v právu římském.¹ V římském právu se žádné jiné odvětví soukromého práva se nerozvinulo tak brzy, jak je tomu právě u práva dědického. Proto se hovoří o tom, že dědické právo je ze všech soukromých právních odvětví nejvíce ovlivněno právě právem římským, které položilo základy současnému dědickému právu. Také můžeme hovořit i o tom, že římské právo má i dále svůj význam jako inspirativní součást soukromého práva, která byla uplatněna i při tvorbě nové právní úpravy občanského zákoníku.

Samotný pojem dědického práva můžeme charakterizovat a chápat ve dvojitým smyslu, a to v objektivním smyslu a jednak v subjektivním smyslu. V objektivním smyslu je dědické právo představována jako souhrn právních norem, a to buď hmotněprávních či procesně-právních, které upravují přechod práv a povinností zůstavitele na dědice nebo jiné osoby. V subjektivním smyslu se pak dědictvím rozumí oprávnění určitého subjektu stát se dědicem po zůstaviteli, jedná se tedy o souhrn práv a povinností, které dědici vznikly v souvislosti s dědickým nápadem.

Právo na dědění, resp. dědické právo je zaručeno z hlediska právní síly jedním nejvýznamnějších právních předpisů v čl. 11 odst. 1 věty třetí Listiny základních práv a svobod, jenž stanová, že: *“Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje”*.²

Účel a význam dědického práva se v průběhu historie lidstva měnil a nabývání majetku nebylo původně hlavním smyslem dědění.³ Původně dědění v dobách římských spočívalo v podstatě v získání suverénní moci nad rodem a nad jeho příslušníky, a kdo tuto moc nabyt, tak nabyt i majetek.⁴ V současné době je dědické právo pro naši společnost významné z toho pohledu, že sleduje zachování hodnot pro budoucí generace, neboť skoro

¹ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod.

³ Dědění je ve své podstatě toliko přechodem majetku zůstavitele na dědice.

⁴ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 25. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

každý člověk se snaží téměř po celý svůj život cíleně nabývat majetek nebo vytvářet nějaké hodnoty, aby zůstaly zachovány pro jeho potomstvo.

Dědické právo je právem majetkovým. Předmětem dědění není jen majetek v úzkém slova smyslu, ale také práva a povinnosti, které jsou právě obsahem majetkoprávních vztahů, v nichž vystupoval zůstavitel.⁵

2.2. Povaha dědického práva

Český právní systém, stejně jako ostatní právní řády demokratických států kontinentální Evropy je ovládnán právním dualismem, podle něhož se právo v objektivním smyslu dělí na právo veřejné (*ius publicum*) a právo soukromé (*ius privatum*), jako základních kategorií, jež se dále člení do různých odvětví. Toto dualistické pojetí práva má svůj počátek již v právu římském. V 19. a 20. stol. vznikla řada teorií, které vymezují kritéria obou těchto právních sfér. Veřejné právo je charakteristické tím, že jím upravené vztahy jsou nerovné, jeden subjekt je nadřazen druhému. Naopak soukromé právo charakterizuje rovnost účastníků. Dále se právo dělí především na konkrétní právní odvětví, která jsou s větší či menší přesností zařaditelná právě buď do práva soukromého nebo veřejného.

Současné dědické právo představuje právní odvětví práva občanského, respektive pododvětví obecného práva soukromého.

2.3. Právní úprava dědického práva v NOZ

Za počátek vývoje moderního dědického práva lze považovat vydání rakouského Obecného zákoníku občanského z roku 1811 (Allgemeines burgerliches Gesetzbuch - ve zkratce ABGB), který platil na našem území od 1. ledna 1812 do 31. prosince 1950. Tento občanský zákoník stojí za pozornost zejména z toho důvodu, že autoři nového občanského zákoníku se v mnoha případech při formulaci příslušných ustanovení týkající se dědického práva vrátili právě k tomuto kodexu. Dědické právo bylo v ABGB upraveno velmi podrobně v 8 - 16 hlavě, obsahujících celkem 327 paragrafů.⁶

⁵ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. s. 1. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0

⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 22. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

Základním hmotněprávní pramenem dědického práva je od 1.1.2014 zákon č.89/2012 Sb., nový občanský zákoník. Současná právní úprava v § 1475 odst.1 upravuje definici dědického práva, takto: *“Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z ní”*.⁷ V novém občanském zákoníku je dědické právo upraveno jako právo na celou pozůstalost, za předpokladu, že budu dědit jen jeden jediný dědic nebo právem na poměrný díl z ní pokud budu dědit více dědiců. Dědické právo upravuje přechod majetku, přesněji majetkových práv a povinností zůstavitele na dědice nebo na jiné osoby.⁸ V případě dědického práva vycházíme s existence soukromého vlastnictví. Základním pilířem právní úpravy dědického práva je, jak jsem již uváděla výše je Listina základních práv a svobod, která zaručuje právo na dědění.

Dědického právo se do roku 2014 řídilo občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb., který dědictví upravoval v části sedmé v § 460 až § 487. Část sedmá byla rozdělena oproti NOZ jen do šesti hlav. Současné dědické právo je upraveno a řídí se nový občanským zákoníkem, zákonem č. 89/2012 Sb. Zákon č. 89/2012 Sb., dále jen nový občanský zákoník (NOZ), byl přijatý 3.2.2012, s platností od 22.3.2012 a s účinností k 1.lednu 2014. NOZ zrušuje zejména některé zákony jako je: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (OZ), zákon č.94/1963 Sb., zákon o rodině, část obchodního práva., a další. V rámci rekodifikace soukromého práva, byl schválen nejen nový občanský zákoník, ale také zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích a zákon č. 91/2012 Sb., a zákon č.91/2012 o mezinárodním právu soukromém, který nahradil předchozí zákon č. 97/1963 Sb.⁹ V platnost také vstoupil zákon č.292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, jehož hlavním cílem bylo přizpůsobení procesního práva právu hmotnému, tak aby řízení o pozůstalosti lépe vyhovovalo současným potřebám. Jedná se o úpravu, která byla až doposud součástí občanského soudního řádu, jako tzv. nesporná řízení. Ale vzhledem k tomu, že NOZ přináší řadu nových řízení, byla úprava provedena v samotném procesním předpisu. Tento zákon o zvláštních řízeních soudních obsahuje jak

⁷ § 1475 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb.

⁸ https://is.muni.cz/th/67441/pravf_r/NABYVANI_DEDICTVI.txt Dědické právo je právem majetkovým. Předmětem dědění mohou být věci ve vlastnictví zůstavitele jak individuálním tak podílovém rovněž i věci ze společného jmění manželů, stanou-li se vypořádáním předmětem dědictví. Co se týká závazkověprávních vztahů jako předmětu dědění je situace poněkud složitější než jak tomu bylo u výše uvedených věcí ve vlastnictví zůstavitele, neboť řada těchto závazků jsou natolik spjaty s jejich nositelem, že okamžikem smrti zanikají (např. právo na výživné, nárok na náhradu za poškození zdraví, atd) jiné pak přecházejí na subjekty jiným zákonem daným způsobem než je dědění (např. peněžité nároky z pracovního poměru, ze sociálního zabezpečení apod.)

⁹ <http://www.aksolifiala.cz/media/noz-podklady.pdf>

dosavadní nesporná řízení jako např. řízení o dědictví, osvojení, tak i nová řízení jako je např. řízení o svěřeneckém fondu.

Nový občanský zákoník obsahuje 3081 paragrafů a je rozdělen a strukturován do pěti částí. Část první - obecná část, část druhá se zabývá rodinným právem, část třetí absolutními majetkovými právy, část čtvrtá relativními majetkovými právy a část pátá obsahuje ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Pro mou práci je nejpodstatnější část třetí, kam je zařazeno dědické právo. Dědické právo je upraveno, jak jsem již výše zmiňovala v části třetí, v hlavě třetí občanského zákoníku konkrétně v §§ 1475 a 1720. Je zařazeno spolu s věcnými právy mezi tzv. absolutní majetková práva neboť dědické právo je právem absolutním. § 976 NOZ stanoví, že “ *Absolutní majetková práva působí vůči každému, nestanoví-li zákon něco jiného.*”¹⁰ Označení, že se jedná o práva “absolutní” vyplývá z jejich základního rysu, kterým je právě absolutní účinek. Určující je právo určité osoby k určité věci, jako může být například automobil, dům, zahrada atd. Podstatný je osud věc, nikoliv osoby, která vůči ní má právo. Absolutní majetková práva působí tzv. erga omnes - působí vůči všem, tedy vůči neomezenému a neurčitému okruhu osob, jejichž povinnost vůči oprávněnému většinou spočívá v povinnosti se zdržet se svých zásahů do takového absolutního práva a naopak jsou nuceni tolerovat výkon daného absolutního práva osobou, které je k tomu oprávněná.

Třetí část občanského zákoníku, je rozdělena do osmi dílů a každý tento díl se dále dělí ještě na své oddíly a pododdíly. První díl obsahuje ustanovení o právu na pozůstalost, druhý díl se zabývá pořízením pro případ smrti, díl třetí odkazem, díl čtvrtý zákonnou posloupností, díl pátý povinným dílem, díl šestý právem některých osob na zaopatření, díl sedmý , kterým se ve své práci budu zabývat, přechodem pozůstalosti na dědice a poslední osmý díl zcizením dědictví.

Nová koncepce dědického práva je oproti předchozí právní úpravě celkově podrobnější, neboť dochází k zavedení nejenom nových pojmů, ale také dochází ke znovuzavedení některých právních institutů, které předchozí zákon č.40/1964 Sb., neobsahoval nebo vůbec neznal, nebo se již v našem občanském právu vyskytovaly zejména v době účinnosti obecného občanského zákoníku z roku 1811 (dále i jen “obecný zákoník občanský”). Některé instituty, které byly obsaženy v občanském zákoníku, doznaly

¹⁰ § 976 NOZ

rekodifikací významných změn, jiné instituty byly změněny spíše jen kosmeticky.¹¹ Velkým přínosem nové právní úpravy je návrat již k tradičním institutům, které u nás platily až do roku 1950, jedná se o zřeknutí se dědického práva ještě za života zůstavitele, dále pak dědickou smlouva, kterou je možné uzavírat nejenom mezi manželi, ale také mezi zůstavitelem a jakoukoli jinou osobou či osobami povolanými za dědice a odkazovníka.

Dále došlo k nárůstu paragrafů, současná právní úprava dědického práva obsahuje 245 ustanovení, naproti tomu přechodí právní úprava obsahovala jen 27 ustanovení, a dále je posílena zůstavitelova volnost při jeho rozhodování o majetku pro případ smrti.

2.4. Základní zásady dědického práva

Jak jsem již uváděla výše dědické právo plní ve společenský a právních vztazích důležitou úlohu, protože upravuje přechod práv a závazků zůstavitele na pravého dědice. Dědické právo je ovládáno několika základními zásadami, které jsou zakotveny v jednotlivých ustanovení občanského zákoníku, a které jsou deklarovány důvodovou zprávou.¹² Základní zásady dědického práva formuloval s pozoruhodným nadhledem před bezmála sto lety Emanuel Tilsch ve své zásadní vědecké práci, z které lze v mnohém vyjít i dnes. Základními zásadami na nichž je současné dědické právo postaveno jsou:

- zásada zachování hodnot¹³
- zásada závaznosti vůle zůstavitele
- zásada pořizovací volnosti zůstavitele
- zásada univerzální sukcese
- zásada absolutní povahy dědického práva¹⁴
- zásada zajištění přechodu majetku na jednotlivce¹⁵

¹¹ http://www.nkr.cz/doc/adnotam/2014_1.pdf

¹² *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s.12.Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

¹³ Tato zásada sleduje solidaritu předků a potomků a právní kontinuitu.

¹⁴ Dědické právo je právem na pozůstalost, právem stát se dědicem. Tomuto právu odpovídá závazek všech nerušit nabytí dědického práva a nežádat pozůstalost pro sebe.

¹⁵ Nikoliv na kolektiv jako např. obec nebo stát.

- zásada volnosti dědice dědictví přijmou či odmítnout¹⁶
- zásada rovnosti¹⁷
- zásada dědění podle pokrevního příbuzenství
- zásada ochrany věřitelů
- zásada ingerence veřejné moci¹⁸

2.5. Definice pojmů dědictví a pozůstalost

S účinností NOZ je rozlišováno “dědictví” od “pozůstalosti”. Tímto nová právní legislativa definuje a udává základní rozdíl mezi těmito pojmy.¹⁹

Pozůstalost²⁰ je nutné chápat v širším smyslu, který je dán § 1475 ods.2.: *“Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, leda-že byly jako dluh znány a uplatněny u orgánu veřejné moci”*.²¹ Pozůstalostí se rozumí celé jmění (majetek i dluhy), které zůstavitel k okamžiku své smrti zanechává a které jsou způsobilé přejít na právního nástupce. Z procesního hlediska se pozůstalost dělí na aktiva a pasiva.²² Jmění definuje § 494 jako souhrn majetku a dluhů, tedy aktiv a pasiv, přičemž poměr těchto složek bývá různý, ale pro řízení o pozůstalosti je rozhodující, aby v

¹⁶ Podle této zásady nikdo nemůže být nucen stát se dědicem proti své vůli.

¹⁷ Zásada rovnosti dědiců se projevuje v tom směru, že žádný z dědiců nemůže být zvýhodněn nebo znevýhodněn z důvodu svého pohlaví, rasy, náboženského vyznání, politické příslušnosti, či jiných důvodů

¹⁸ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 25. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

¹⁹ Základní rozdíl mezi dědictvím a pozůstalostí je dán subjektivním vztahem dědice k oběma institutům.

²⁰ Pojem pozůstalost už obsahoval Obecný občanský zákoník v § 531, který stanovil, že pozůstalost je: “souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládají na poměrech pouze osobních. NOZ se navrácí k původnímu ustanovení o pozůstalosti a doplňuje to pouze o to, že do pozůstalosti patří i práva a povinnosti vázané výlučně na osobu zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány a uplatněny u orgánu veřejné moci, což bylo za účinnosti o.z.o. dovozováno judikaturou.

²¹ Dle nového občanského zákoníku mohou do pozůstalosti na rozdíl od stávající úpravy spadat i některé nároky považované dosud za nároky povahy ryze osobní (nárok na reutární satisfakci, nárok na náhradu za poškození zdraví), a to za předpokladu, že byly zůstavitelem uplatněny u soudu, anebo že byly škůdcem uznány.

²² Aktiva jsou tvořena majetkem zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, jakož i pohledávkami a majetkovými právy, která sice vznikla teprve po jeho smrti, ale mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel. Pasiva tvoří dluhy zůstavitele, které měl v době své smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt, a náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele, nebo že se hradí z pozůstalosti, popř., že jsou pasivem pozůstalosti.

pozůstalosti byl alespoň majetek, který bude výrazněji přesahovat náklady na opatření pohřebiště a náklady pohřbu, jaký si zesnulý přál, popřípadě náklady jakých bylo zapotřebí k tomu, aby byl zůstavitel pohřben alespoň slušným způsobem podle místní příslušnosti. Pokud by nastala opačná situace, kdy by zůstavitel nezanechal žádná majetek patřící do pozůstalosti, tak by soud řízení o pozůstalosti zastavil, stejně tak i v případě, že zůstavitel zanechal majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, který soud vydá tomu, kdo se postaral o pohřeb.

Do pozůstalosti se nezahrnují práva a povinnosti, která jsou výlučně vázána na osobu zůstavitele, ledaže by byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Pokud by byly tedy některé práva a povinnosti uznány u orgány veřejné moci, přejdou do pozůstalosti, jde např. o právo na bolestné. Pozůstalost se ve vztahu k dědicům nazývá pozůstalost.²³

Dědictvím se rozumí jen ta část pozůstalosti, která náleží dědici podle § 1475 odst.3: *“Komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím”*. Dědictví je tedy to, co zůstavitelovi dědicové skutečně získají ve chvíli, kdy proběhne celé dědické řízení. Nemusí to být všechn majetek, který zůstavitel v době své smrti vlastnil, neboť v mezičase mohla část věci zaniknout, nebo se jednalo o něco, na co měl nárok jen zemřelý sám.

2.6. Definice pojmů zůstavitel, dědic a odkazovník

Zůstavitel je osoba, po jejíž smrti se její majetek stává předmětem dědického řízení. Zůstavitelem může být vždy jen fyzická osoba. Právnícká osoba nemůže být zůstavitel, neboť nemůže zemřít, ale pouze zaniknout.

Dědicem může být člověk nebo i právnícká osoba. NOZ nově umožňuje také to, aby zůstavitel určil dědicem právníckou osobu, která má teprve vzniknout. Dědic je nositelem subjektivního dědického práva.

Naproti tomu odkazovníkem je ten, komu zůstavitel zůstavil jen jednotlivou věc, případně několik věcí určitého druhu. Může jím být také člověk nebo i právnícká osoba. Odkazovník není zůstavitelovým dědicem, a proto na něj nepřecházejí zůstavitelovy dluhy a

²³ Podle § 1475 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny, tak že to vede k uspokojení nároku zásahem veřejné moci.

není zavázán hradit ani jiná pasiva pozůstalosti. V konvenčních právních systémech není dědicem ten, komu připadla jen jednotlivá věc, což je možné jen s využitím odkazu. Pokud by nastala situace, že majetek, který patří do pozůstalosti a jiná aktiva nestačily k úhradě všech dluhů zůstavitele a ostatních pasiv, tak může dědic požadovat, aby byly přiměřeně sníženy odkazy. Odkazovník však není povinen nic platit na úhradu zůstavitelových dluhů.

Rozdíl mezi dědicem a odkazovníkem podle důvodové zprávy plyne z porovnání § 1475 ods.1 a § 1477.²⁴ Dědicem je osoba, které náleží dědictví, tzn. buď celá pozůstalost nebo podíl na ni, a která nabyde dědictví nebo dědický podíl, a to buď na základě pořízení pro případ smrti nebo na základě dědické posloupnosti. Druhý rozdíl mezi dědictvím a odkazem tkví v tom, že nabytí dědictví dědici potvrzuje soud, zatímco právo odkazu uplatňuje odkazovník vůči dědici přímo bez soudní ingerence. Odkazem tedy zůstavitel zřizuje odkazovníku pohledávku vůči dědici nebo vůči jejímu odkazovníku právo na vydání věci, popř. na zřízení práva.

2.7. Dědický nápad

Dědický nápad je upraven v § 1479 NOZ. Podle důvodové zprávy k NOZ, tato úprava sleduje stanovit, že smrtí zůstavitele vzniká dědické právo. Jak můžeme vidět i nadále tedy v současné právní úpravě je zachován princip, že dědické právo v subjektivním smyslu vzniká smrtí zůstavitele, tzn. dědit může jen ten, kdo přežil zůstavitele, což vyplývá z logiky věci, neboť právo dědici na pozůstalost může vzniknout, až poté co zůstavitel zemřel.²⁵ Z toho důvodu, že dědické právo vzniká až smrtí zůstavitele, je znemožněno nakládání s dědickým právem dříve, než vznikne. Dědického práva se tak nelze předem vzdát, nebo převést na jiného, ani s ním nějak jinak naložit.²⁶

Podle důvodové zprávy k § 1479: Celá konstrukce dědického práva u nás stála před r.1950 na institutu ležící pozůstalosti, který byl pro úprava dědického práva klíčový.

²⁴ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s.5. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2

²⁵ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0. *U počatého dítěte jde o to, aby se narodilo živé, třebaže se tak stane až po smrti zůstavitele. Moment smrti zůstavitele sehrává významnou roli, v případě osob, které by mohli být navzájem povolány za dědice, např. u manželů. I při malém časovém intervalu mezi oběma událostmi vstupuje ten kdo později zemřel, do práv a povinností osoby dříve zemřelé. Na tomto preferují dědici později zemřelého, kterým případně nejen majetek, který posléze zemřelý sám vlastnil, ale i majetek, kterého po dříve zemřelém nabyl.*

²⁶ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 12. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

Vycházelo se z pojetí, že se na pozůstalost po zůstavitelově smrti až do okamžiku soudního rozhodnutí o dědictví jako na majetek náležející stále zemřelému zůstaviteli. Odtud se odvíjele koncepce, že dědic nabyl vlastnické právo k dědictví až soudním odevzdáním, nikoliv již smrtí zůstavitele.

Dalším důležitým významem této úpravy spočívá v tom, že jen osoba, která je v okamžik smrti zůstavitele způsobilá být dědicem, není z dědictví vyloučena.

Pro úplnost je třeba dodat, že nově může po zůstaviteli dědit i ten, kdo v době smrti zůstavitele, ještě neexistuje. Jedná se o výjimku ze zásady, že dědicem může být jen osoba, která v době smrti zůstavitele existuje alespoň jako nasciturus. Dále může být podle platné právní úpravy dědicem rovněž právnická osoba, která má teprve vzniknout, tedy v den smrti zůstavitele nemusela být ještě ani založena. NOZ je podmiňuje její dědickou způsobilost tím, že vznikne do jednoho roku. Z uvedeného můžeme vydedukovat, že na fyzickou osobu, která ke dni smrti zůstavitele nebyla počata nebo na právnickou osobu, která ke dni zůstavitele platně nevznikla, je třeba pohlížet jako na dědice s odkladným podmínkou, tzn. že se dítě narodí živé nebo právnická osoba platně vznikne.

2.8. Zjišťování dědického práva

Ten, kdo má za to, že mu svědčí dědické právo po zůstaviteli, nemusí své dědické právo přihlašovat nebo jinak sám uplatňovat u soudu (soudního komisaře). Pokud bude mít určitá osoba za to, že je zůstavitelovým dědicem, tak nemusí čekat na vyrozumění soudu, protože soud vyrozumí usnesením o dědickém právu každého, o němž lze mít za to, že je zůstavitelovým dědicem.

3. Předpoklady nabytí dědění

K tomu aby mohlo dědictví přejít na dědice, je nutné aby byly splněny zákonem stanovené předpoklady, podmínky dědění, kterými jsou:

- a) Smrt fyzické osoby
- b) Existence pozůstalosti
- c) Existence způsobilého dědice
- d) Existence právního důvodu dědění - dědické tituly

3.1. Smrt fyzické osoby

V životě každého z nás dřív nebo později dojde k situaci, kdy se musíme vypořádat s úmrtím někoho blízkého. Právě tato událost v lidském životě s sebou přináší i právní následky. Prvním a tedy základním předpokladem pro vznik a realizaci dědického práva je smrt fyzické osoby. Smrtí zůstavitele vzniká dědici právo na pozůstalost nebo poměrný díl z ní, jak uvádí NOZ. Smrt člověka je událostí v lidském životě, jenž je právně významnou skutečností, kterou zaniká právní osobnost fyzické osoby, tzn. zanikají se tím práva a povinnosti zůstavitele, která vznikají narozením a končí právě smrtí člověka. Právní osobnost, ale může mít i již počaté dítě, za předpokladu, že se narodí živé. Pokud tedy fyzická osoba zemře, přestává být subjektem všech právních vztahů.²⁷

Smrt člověka musí být prokázána předepsaným způsobem, tj. úředním zjištěním smrti, které spočívá v prohlídce mrtvého a vydáním úmrtního listu (veřejné listiny).²⁸ Důkaz smrti řeší NOZ v § 26 - § 28. Pokud došlo k úmrtí v tuzemsku, úmrtní list vyhotovuje matriční úřad v jehož správním obvodu fyzická osoba zemřela, nebo zemřelá fyzická osoba byla nalezena. Došlo-li k úmrtí v dopravním prostředku, zapíše úmrtí matriční úřad v jehož správním obvodu byla zemřelá osoba vyložena z dopravního prostředku.²⁹ Tyto matriční knihy, do kterých se kromě jiného zapisuje úmrtí občana ČR, ke kterému došlo v cizině, vede úřad

²⁷ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011.s. 12. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.

²⁸ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014.s.1. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

²⁹ § 26-28 NOZ

městské části Brno-střed, tzv. zvláštní matrika. Jestliže občan ČR zemřel v zahraničí, je nutné, aby tuzemský list vydala také tato zvláštní matrika.

Česká právní úprava řeší i situaci, jestliže z nějakého důvodu nelze úředně zjistit smrt určitého člověka a vydat úmrtní list. V takovém případě rozhodne soud na návrh toho, kdo má na věci právní zájem, např. pozůstalý manžel, dědic, věřitel, dlužník, o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.³⁰

V případě, že by smrt člověka nebyla výše předepsanými způsoby prokázána nebo člověk by nebyl prohlášen za mrtvého, nelze hovořit o dědění, resp. nelze ani zahájit řízení o pozůstalosti po konkrétním člověku.

3.2. Existence pozůstalosti

Pokud zemře fyzická osoba, nelze s tím automaticky spojovat dědické nástupnictví. Nelze mluvit o dědictví, bez existence majetku zemřelého. Toto tvrzení dokládá rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, kde bylo judikováno: *“Právními nástupci zůstavitele se mohou stát pouze osoby, které po něm dědily. Jestliže zůstavitel nezanechal majetek nebo zanechal-li majetek nepatrné hodnoty, nemá právního nástupce, který by vstupoval do jeho práv.”*³¹ V běžném životě se může stát, že zůstavitel po sobě nezanechá žádná majetková práva.³² V takovém případě pak tedy není možné po takové osobě dědit.

Proto druhým základním předpokladem dědění je, že zůstavitel po sobě zanechal nějaký majetek, který bude předmětem dědění. NOZ hovoří o existenci pozůstalosti. Jak jsem již uváděla výše, do dědictví spadají jak aktiva, tak i pasiva zůstavitele. V souvislosti se zásadou univerzální sukcese není možné, aby dědic přijal jen aktiva pozůstalosti a pasiva odmítl.

³⁰ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. S.1.Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

³¹ Rozsudek KS v Hradci Králové vedený pod sp.zn. 26 Co 131/2001

³² Dalším předpokladem dědictví je existence majetku zůstavitele, a to alespoň rozsahu, který bude výrazněji překračovat náklady na opatření pohřebiště a náklady pohřbu, jaký si zesnulý přál, popřípadě náklady, jakých by bylo třeba k tomu, aby byl zůstavitel pohřben alespoň slušným způsobem.

3.3. Existence způsobilého dědice

Třetím předpokladem je existence způsobilého dědice. Způsobilým dědicem se může stát buď fyzická osoba, právnická osoba, která existuje v den úmrtí zůstavitele, anebo vznikne-li nejpozději do jednoho roku od tohoto dne, tzn. ode dne úmrtí zůstavitele nebo stát. Člověk se může obecně stát dědicem na celý život, avšak se může stát, že se dědic stane během života dědicky nezpůsobilým. Nezpůsobilého dědice, kterým označuje zákon v §1481 toho, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul. Oproti předchozí právní úpravě, která stanovila, že nezpůsobilým dědit, je ten kdo se dopustil proti zůstaviteli “úmyslného trestného činu”, NOZ hovoří o činu povahy úmyslného trestného činu. NOZ pod pojmem “čin povahy úmyslného trestného činu” totiž rozumí nejen jednání trestně odpovědné osoby, ale i jednání osoby, která není trestně odpovědná například pro nedostatek věku nebo duševní poruchy. NOZ zakotvuje i další možnosti případů dědické nezpůsobilosti,³³ které platí při dědění ze zákona. Jedná se o případy, kdy byl:

- rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, neboť její výkon zneužíval nebo z vlastní viny závažným způsobem zanedbával
- v době smrti zůstavitele probíhá řízení o rozvod manželství, které bylo zahájeno na návrh zůstavitele z toho důvodu, že se manžel/manželka dopustil/a vůči zůstaviteli domácího násilí.³⁴

V obou zákonem stanovených případech je dědic vyloučen z dědické zákonné posloupnosti, nikoliv však je-li závětním dědicem.

Shrneme-li to, tak dědicem se v užším slova rozumí tím:

³³ Dědická nezpůsobilost vylučuje z dědického práva osobu, která se v důsledku svého činu stala nehodnou nabýt něco z dědictví. Pokud by dědila, odporovalo by to (v důsledku jejího jednání) zásadám spravedlnosti a obecné morálce.

³⁴ Je třeba si uvědomit, že důvodem dědické nezpůsobilosti je pouze takové rozvodové řízení, kdy návrh podal zůstavitele a kdy je návrh odůvodněn domácím násilím, jehož obětí byl sám zůstavitel.

- který se neřekl předem za života zůstavitele svého dědického práva
- jestliže mu svědčí dědický důvod
- který není dědicky nezpůsobilý
- který nebyl vyděděn
- a který byl vyzooměn o dědickém právu, poučen o náležitostech a následcích odmítnutí dědictví, a dědictví neodmítl³⁵

3.4. Existence dědického důvodu

Čtvrtým předpokladem je existence dědického důvodu. Tímto dědickým důvodem jsou dědické tituly. Jinak řečeno dědickým titulem jsou označovány právní důvody dědického nástupnictví, na jejichž základě někdo může dědit a je považován za dědice. Přechod jmění ze zůstavitele na právního nástupce se neděje nahodile, ale je k tomu zapotřebí právě existence dědického titulu. Tímto dědickým titulem může být podle NOZ : 1. pořízení pro případ smrti, protože nám záleží na tom, abychom se už dopředu mohli rozhodnout, co se stane s naším majetkem po smrti, a proto máme proto podle současné právní legislativy na výběr ze tří možností - závět', dědickou smlouvu nebo dovětek. 2. zákon.

Nové dědické právo rozšířilo počet dědických titulů ze dvou (zákon a závět') na tři, nově k nim přibyl další nabývací titul dědická smlouva. Dědit lze u nás jak jsem již výše uváděla na základě dědických titulů, které nový občanský zákoník odstupňovává podle jejich právní síly. Posloupnost výčtu dědických titulů je řazena podle jejich právní síly. Pořadí těchto dědických titulů určuje jejich důležitost a právní sílu.

Tyto dědické tituly mohou působit i vedle sebe, což znamená, že zůstavitel může o části svého jmění uzavřít s dědici dědickou smlouvu, o další části svého jmění sepíše závět' a zbývající část bude děděna podle zákona. Občanský zákoník podporuje myšlenku svobodné vůle zůstavitele, a proto i ve výčtu dědických titulů uvádí dědickou smlouvu i závět' před zákonem. K dědickým titulům také řadíme dovětek (kodicil), který není uveden v základním výčtu dědických titulů, protože není samostatný dědický titul. Dovětkem rozumíme jakési doplnění, dodatek, který je chápán jako její součást. Dovětkem může zůstavitel zřídit odkaz,

³⁵ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 4. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku. V případě , že nedojde k dědění podle dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona, pak se stávají dědici odkazovníky.

3.4.1. Dědická smlouva

Za nejsilnější a zároveň na prvním místě v zákoně řazeným dědickým titulem je dědická smlouva, která byla z našeho právního řádu od roku 1950 dočasně vypuštěna. Dědická smlouva je novým právním důvodem dědění a doplňuje tak stávající způsoby dědění ze zákona a ze závěti. Dědickou smlouvu zná řada evropských zemí (Rakousko, Německo, Švýcarsko, Francie aj.)³⁶ Zákon výslovně stanovuje, že zůstavitel touto smlouvou povolává (úplatně nebo bezúplatně) druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědici, nebo odkazovníka. Jedná se tedy o dvoustranné právní jednání, které nemůže být jednostranně měněno nebo rušeno. Pokud by nastala situace, že by zůstavitel chtěl změnit nebo zrušit smlouvu, bude k tomu v zásadě potřebovat souhlas smluvního dědice. Na dědickou smlouvu se vztahuje jen jedna základní zásada ze soukromého práva, a to “pacta sunt servanda”. Uzavřením dědické smlouvy vzniká smluvnímu dědici právo být dědicem zůstavitele v případě jeho smrti. Dědická smlouva může být uzavřena pouze ve formě notářského zápisu (veřejné listiny). Dědická smlouva se nemůže týkat celé pozůstalosti, ale může být sepsána pouze o třech čtvrtinách. Zbylá jedna čtvrtina musí zůstat volná, aby o ni zůstavitel mohl pořídit podle zvlášť projevené vůle, např. závětí, ale ani v takovém případě nesmí být opomenut neopominutelný dědic.

3.4.2. Závěť

Na druhém místě je dědění ze závěti. Závěť je jednostranný projev vůle pro případ smrti, kterým zůstavitel alespoň jedné osobě zůstavuje podíl na pozůstalosti.³⁷ Musí se jednat o projev vůle pravé a vážné, prosté omylu, projev určitý a srozumitelný.³⁸ Zůstavitel by svou

³⁶ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.s. 23. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2

³⁷ Nový občanský zákoník upravuje tyto typy závětí:

- závěť holografickou, tj. napsanou vlastní rukou zůstavitele,
- závěť alografickou, tj. sepsanou jinak než vlastní rukou zůstavitele,
- závěť ve formě notářského zápisu, a
- závěť s úlevami, což je nový typ podle NOZ, která je určena osobám, které se kvůli nějaké události nacházejí v situaci, kdy jsou v ohrožení života. V těchto případech se může pořídit závěť i ústně.

³⁸ Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí sp. zn. 4 CZ 61/86 judikoval: „K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny

závěť měl pořídit s rozvahou a bez ukvapení, zvolit pro závěť platnou formu a přesvědčit se o tom, zda jeho závěť vyhovuje zákonným požadavkům.

Pořízením pozdější závěti se dřívější závěť ruší v rozsahu v jakém nemůže vedle pozdější závěti obstát.³⁹

V závěti může zůstavitel učít vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti. Hlavním úkolem vykonavatele závěti je dbát, aby poslední vůle zůstavitele byla náležitě naplněna a postupovat přitom s péčí řádného hospodáře. Zůstavitel může v závěti určit, jak má plnit své povinnosti a jak bude odměňován, v závěti může být také stanoveno, že bude pozůstalost spravovat. Naopak hlavním úkolem správce pozůstalosti je majetková správa pozůstalosti. Správce pozůstalosti spravuje jmění, které zůstavitel zanechal, zejména v zájmu dědiců, odkazovníků, apod. Vykonavatel závěti a správci pozůstalosti se bude ještě podobněji zabývat níže.

- Dovětek

Autonomie vůle zůstavitele se kromě nového dědického titulu v podobě dědické smlouvy rozšířila o možnost připojit k závěti dodatek ve formě dovětku. Dovětek není samostatným dědickým titulem, protože se jím nepovolává dědic k dědění, je pouze doplněním závěti. Dovětkem může zůstavitel zřídit odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebi dědici příkaz. Podmínky pro pořízení dovětku jsou obdobná, jaká platí pro pořízení závěti.

- Odkaz

okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečností existující vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předepsána písemná forma. Není napravováním neurčitosti projevů vůle, jestliže projev vůle je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.“

³⁹ V rámci závěti je autonomie vůle zůstavitele omezena ve výše uvedených případech, tedy v souvislosti s nepominutelnými dědici a zařízením poskytujícím zdravotnické či sociální služby. Dále je autonomie vůle výrazně limitována náležitostmi závěti, musí v ní být uveden den, měsíc a rok, kdy byla pořízena, pokud zůstavitel pořídl více závětí, které si odporují nebo posouzení jejich právních účinků závisí na době pořízení závěti, je závěť neplatná (§ 1494 odst. 1 věta druhá NOZ). Závěť musí splňovat jednak obecné náležitosti právního úkonu, nesmí obsahem odporovat zákonu, obcházet zákon nebo se přičít dobrým mravům, musí být napsána jasně a srozumitelně a také musí splňovat zvláštní náležitosti specifické pro tento právní úkon, které jsou odůvodněny tím, že právní následky vyvolá závěť až po smrti pořizovatele, kdy by bylo obtížné zjišťovat, co svým projevem vůle sledoval.

Dalším projevem rozšíření pořizovací možnosti zůstavitele je znovuzavedení odkazu. Odkaz stejně jako dovětek také není samostatným pořizováním pro případ smrti, a může být proto pořízen pouze jako součást závěti, dovětku nebo dědické smlouvy. Odkaz je sice správně zařazen do dědického práva, ale není děděním v pravém slova smyslu a odkazovník se nepovažuje za dědice. v případě odkazu především nedochází k sukcesi a tím pádem na odkazovníka společně s odkazem nepřecházejí zůstavitelovi dluhy.

Odkazovníkovi vzniká právo určené v odkazu až dnem smrti zůstavitele, a to vůči dědici nebo osobě obtíženému odkazem. Na zůstaviteli pak záleží, kdy právo na odkaz dospěje. V případě, že nestanoví jinak, platí dikce § 1624 NOZ.⁴⁰

NOZ připouští možnost pořízení i tzv. pododkazu, kterým zůstavitel odkazovníku nařídí, aby splnil další odkaz, přičemž jeho hodnota může být i vyšší než hodnota prvního odkazu. Předmětem odkazu může být jakákoliv část pozůstalosti. NOZ výslovně upravuje tři druhy odkazů, a to odkaz věcí určitého druhu, odkaz určitých věcí a odkaz pohledávky. Důležitým pravidlem je, že zůstavitel může zatížit pozůstalost odkazy maximálně, tak, aby každý z dědiců měl alespoň jednu čtvrtinu svého dědictví nezatíženou odkazy. Pokud by nastala situace, že zůstavitel překročil tuto hranici, neznamená to neplatnost odkazu. Dědic však může uplatnit své právo na poměrné zkrácení odkazů, pokud tak neučí a pozůstalost je zatížená odkazy natolik, že ji téměř vyčerpávají, má dědic právo pouze na náhradu nákladů spojených s vyřízením odkazu a na přiměřenou odměnu. Zákon počítá i se situací, že pozůstalost nebude postačovat k úhradě nákladů a odměny. V takovém případě je hradí odkazovníci podle poměru hodnot jejich odkazů a dědic má zadržovací právo k odkazům jako zajišťovací prostředek. Nařízením odkazu nabývá odkazovník pouze právo k vydání předmětu odkazu v případě zůstavitelovi smrti. Toto právo je za života zůstavitele nepřevoditelné.

3.4.3. Dědění ze zákona

Zákonná posloupnost neboli dědění ze zákona je považována za nejslabší dědický titul.⁴¹ Již v právu římském můžeme vidět, že se postupně vyvinulo rozdělování osob do různých

⁴⁰ § 1624 NOZ: „(1) Odkaz jednotlivých věcí z pozůstalosti a odkaz práv vztahujících se k takovým věcem může být požadován ihned. To platí i pro odkaz menších odměn pro zaměstnance a odkazy veřejně prospěšné, dobročinné a podobné. Jiné odkazy jsou splatné za rok po smrti zůstavitele. (2) Ustanovení odstavce 1 se použije, není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele.“

dědických tříd podle vztahu k zůstaviteli. Právní úprava dědění ze zákona má své počátky ještě před vydáním zákona 12 desek.⁴² Zákonná posloupnost se uplatní jen tehdy, pokud nedojde k dědění z dědické smlouvy nebo podle závěti. V praxi může nastat i situace, že nebude dědit žádný dědic ani podle zákonné posloupnosti, v takovém případě, pak dědictví připadá státu.⁴³ V NOZ se okruh zákonných dědiců rozšiřuje z původních 4 tříd na 6 dědických tříd, které se postupně navzájem vylučují. Rozšířením dědických tříd NOZ sleduje, aby dědicův majitel zůstal v okruhu zůstavitelových nejbližších a stát, aby se stal dědicem pouze ve velmi výjimečných případech.⁴⁴

- První dědická třída

V první třídě (§1635 NOZ) dědi zůstavitelovi děti a manžel, každý stejným dílem. Pokud nebude dědit některé dítě např. bude dědicky nezpůsobilé, tak vstupují na jeho uvolněný podíl jeho děti, případně vzdálenější potomci.

- Druhá dědická třída

V druhé dědické třídě (§ 1636 NOZ) dědi manžel, rodiče zůstavitele a ty, které žily se zůstavitelem nejméně po době jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány na výživu zůstavitele. Dědici druhé třídy dědi stejným dílem, manžel však vždy nejméně jednu polovinu.

- Třetí dědická třída

Ve třetí třídě (§ 1637 NOZ) mohou dědit stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří

⁴¹ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.

⁴² SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. s.21. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

⁴³ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

⁴⁴ I přesto, že došlo k poměrně rozsáhlému rozšíření dědických tříd oproti dřívější právní úpravě, je stále možné, že nikdo z nich nebude dědicem. V takovém případě se stává dědicem stát. Takovému dědictví státu se pak říká odumrtí. Nevýhodou je, že stát nemůže odmítnout dědictví ani v případě, že dluhy zemřelého jsou mnohonásobně větší než majetek, který po něm zůstal.

z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni na výživu zůstavitele. Nastane-li situace, že nebude dědit některý ze sourozenců zůstavitele, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti.

- Čtvrtá dědická třída

Dle § 1637, pokud neexistuje žádný dědic ve třetí třídě, tak budou ve čtvrté třídě dědit stejným prarodiče zůstavitele.

- Pátá dědická třída

Pokud se nenajdou dědici ve čtvrté třídě (§1638), tak budou dědit prarodiče rodičů zůstavitele, tzn. pradědečci, prababičky zůstavitele. Prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovi matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá. Pokud část otcových nebo matčinyh předků dědit nemůže, bude dědit ten druhý z dvojice, tzv. babička nebo dědeček, pokud ani ten nedědí, dědí ti ostatní.

- Šestá dědická třída

V šesté třídě (§ 1639) mohou dědit děti dětí sourozenců zůstavitele (vnuci sourozenců zůstavitele) a děti prarodičů zůstavitele (strýcové a tety zůstavitele), každý stejným dílem. Pokud nebude dědit některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti (bratřenci a sestřenice zůstavitele).⁴⁵

⁴⁵ §§ 1635-1640 NOZ

4. Přejchod pozůstalosti na dědice

Přejchod pozůstalosti na dědice označuje občanský zákoník termínem nabytí dědictví. Nabytí dědictví potvrzuje soud podle zákona o zvláštních řízeních soudních, který obdrží oznámení o úmrtí zůstavitele od matričního úřadu, příslušného dle místa úmrtí zůstavitele.⁴⁶

Podle důvodové zprávy je zřejmé, že ke vzniku dědického práva, je nezbytné, aby se dědic dožil zůstavitelovi smrti, tzn. aby ho přežil.⁴⁷ Tato dnešní úprava představuje výslovný zákaz dispozice s dědickým právem, které má teprve vzniknout. Dědické právo nemůže být převedeno nebo jinak s ním naloženo, pokud bude zůstavitele živý. Jedinou možnou výjimkou, kdy je možné disponovat s dědictví ještě za zůstavitelova života je, zřeknutí se dědického práva. Zřeknutí se dědického práva se uskutečňuje smlouvou, která je uzavřena ve formě veřejné listiny, notářského zápisu.

Pokud by nastala situace, že by se dědic dožil zůstavitelovu smrti, ale zemřel by dříve, než by došlo k potvrzení dědictví soudem, tzn. jednalo by se o tzv. *transmissi* dědického práva, kdy na místo původního dědice, který zemřel před potvrzením dědictví soudem a jež je označován jako *transmitent*, vstupují do jeho práv a povinností jeho dědic, jež se označují jako *transmissar*.

4.1. Nabytí dědictví

Předchozí občanský zákoník obsahoval ustanovení § 460⁴⁸, podle kterého vlastnické právo k dědictví na dědice přechází okamžikem smrti a soud toliko rozhodnutím o dědictví deklaratorně potvrzuje, kdo k okamžiku smrti zůstavitele dědictví nabyt. Nový občanský zákoník však od této formulace opustil, neboť ustanovení § 1479 pouze uvádí, že okamžikem smrti zůstavitele vzniká dědické právo, jako právo na pozůstalost nebo poměrný díl z ní. I když NOZ výslovně neuvádí, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele, tak NOZ i nadále vychází z tohoto principu, že vlastnické právo přechází zásadně již okamžikem smrti zůstavitele. Důvodová zpráva uvádí, že § 1670 se dále navrhuje, stanovit, že dědic smrtí zůstavitele dědictví také nabývá. Dá se říci, že se jedná o obecnou pravdu, která může být

⁴⁶ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s.111. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

⁴⁷ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

⁴⁸ § 460 NOZ “*Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele*”

různě prolomena, protože v praxi je nutné rozlišovat mezi vznikem dědického práva a jeho dospělostí, tedy okamžikem, kdy může dědic požadovat, aby mu byl dědický podíl vydán. Při dědění v zákonné posloupnosti dospěje dědické právo současně s jeho vznikem.⁴⁹ Pokud však dědic nabývá dědický podíl na základě dědění ze závěti nebo podle dědické smlouvy, může být dospělost dědického práva vázána na splnění podmínky, doložení času nebo při povolání svěřeneckého nástupnictví. Proto ustanovení o nabytí dědictví nestanovuje, že se dědictví nabývá již zůstavitelovou smrtí, protože dědic může nabýt pozůstalost nebo poměrný díl z ní i později. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku vysvětluje, proč občanský zákoník nestanoví termín nabytí dědického práva, je tomu právě proto, že dědic nemusí nabýt pozůstalost nebo svůj dědický podíl už smrtí zůstavitele, ale právě i později.⁵⁰

Princip, že dědictví se nabývá ke dni smrti zůstavitele je zvláštní druh fikce, protože dědic nabývá dědictví ke dni smrti zůstavitele *de iure*. *De facto* na něj přijít okamžikem smrti přejít nemůže, protože nejenže není známo, kdo je dědicem a jaký majetek do dědictví patří, ale hlavně sami dědici mohou ovlivnit svými právními úkony, kdo bude dědicem a kdo, když dědictví odmítnou, nebo neodmítnou. Stejně tak mohou dědici vzájemnou dohodou v zásadě libovolně rozhodnout, kdo z nich nabude který majetek.

Souvisí s tím i otázka odpovědnosti za škodu, jež souvisí se zůstavitelovým majetkem a k níž dojde po zůstavitelově smrti, ale před koncem dědického řízení. Může se například jednat o situaci, kdy zůstavitel vlastnil malý pozemek se stromy. Díky silné vichřici se stromy na pozemku staly nebezpečnými a zůstavitelovi dědici nastalou situaci opomenuly řešit a padající větve způsobily škodu na majetku a zdraví. Existuje celá řada takových situací, které by mohly nastat. V případě, že vlastnické právo k majetku zůstavitele přešlo na dědice již okamžikem smrti zůstavitele, pak náhrada vzniklé škody nemůže být závazkem zůstavitele, neboť ten v době smrti nežil a daný majetek nevlastnil. Jedná se tedy o dluh dědiců, protože v té době byly již vlastníky dané věci, a proto odpovídají za dluh v plné výši i přesto, že tento dluh převyšuje obvyklou cenu toho, co sami z pozůstalosti nabyli. V případě, že dědictví nepřešlo na dědice zůstavitelovou smrtí a zůstavitelův majetek by se stal ležící pozůstalostí, pak by se náhrada škody stala dluhem zůstavitele. Pokud by dědici uplatnili

⁴⁹ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014.s.54. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

⁵⁰ *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.s.56Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

výhradu soupisu pozůstalosti, pak by patrně jejich odpovědnost naopak omezená byla, a to obvyklou cenou toho, co z pozůstalosti nabyli.

Soud stanoví pro uplatnění dědického práva lhůtu. Soud nebude přihlížet k dědickému právu toho, kdo ve stanovené lhůtě neuplatnil své dědické právo u soudu. Neznamená to však, že by dědické právo zaniklo, důsledkem však bude, že se při projednání pozůstalosti i dědickému právu takového dědice nepřihlíží. Stejným způsobem se bude také postupovat, pokud je dědic neznámí nebo neznámého původu. Takoví to dědic musí být o svém dědickém právu vyrozuměn vyhláškou soudu, ve které je mu stanovena lhůta k tomu, aby se o dědické právo přihlásil.⁵¹

Hlavním účelem soudního řízení o dědictví je potvrdit, co z pozůstalosti dědicové nabyli, protože zůstavitelovou smrtí sice dědicům vzniká dědické právo, ale jaké konkrétní věci z pozůstalosti získají, bude zřejmé až z rozhodnutí soudu, kterým nabytí dědictví soud potvrzuje.

4.2. Princip universální sukcese

Zásada universální sukcese je jednou ze základních zásad dědického práva, na které je i nadále současné dědické právo postaveno. Podle této zásady dědic vstupuje do všech existujících práv a povinností zůstavitele, které na něj smrtí zůstavitele přejdou, aniž by o nich musel mít vědomost.⁵² Dědic je univerzálním nástupcem zůstavitele, je jakýmsi *alter ego* zůstavitele, a přechází na něj celé zůstavitelovo jmění a aktiva i pasiva. Důsledek principu universální sukcese je, že pozůstalost přechází na dědice vcelku, nikoliv v jednotlivostech. A je-li dědiců více, pak se přechod pozůstalosti děje podle podílů.⁵³

Princip univerzální sukcese však neznamená, že na dědice přecházejí absolutně všechna práva a povinnosti, která zůstaviteli náležela. Některá práva a povinnosti jsou totiž vázána výlučně na konkrétní osobu, a proto po její smrti tato práva a povinnosti zanikají a nepřejdou na dědice.⁵⁴ Výjimkou je § 1475 odst.2 NOZ, podle kterého na dědice přejdou i

⁵¹ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. S.123. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

⁵² FIALA, Roman. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-570-1.

⁵³ http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_5.pdf

⁵⁴ http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_5.pdf

práva a povinnost, která byla vázána výlučně na osobu zůstavitele, pokud budou jako dluh uznány a uplatněny u orgánu veřejné moci.

Projevem zásady universální sukcese je tedy skutečnost, že na dědice nepřechází jen zůstavitelův majetek nebo jiná aktiva, ale také dluhy, které měl zůstavitel v době své smrti. Přecházejí-li na dědice v neomezením rozsahu zůstavitelova aktiva, tzn. majetek, přecházejí na něho také v neomezeném rozsahu i zůstavitelovi dluhy. Princip univerzální sukcese se promítá i do přechodu zůstavitelových dluhů.

4.3. Výhrada soupisu

Jednou ze zásadních změn, které NOZ v § 1704 přináší, je povinnost dědiců hradit dluhy zůstavitele v plném rozsahu.⁵⁵ Tato představa, že má dědic platit zůstavitelovi dluhy ze svého, není lákavá pro žádného dědice. Zákon, proto přináší jakousi ochranu v podobě možnosti výhrady soupisu pozůstalosti, jenž spočívá v omezení rozsahu povinnosti k úhradě zůstavitelových dluhů do výše hodnoty majetku, který dědic získá.⁵⁶ Soupis pozůstalosti nechrání jen dědice a jejich právní jistotu, ale také zabezpečuje i ochranu práv a zájmů jiných osob. Pokud si dědic vyhradí právo soupisu pozůstalosti, je pak povinen k úhradě zůstavitelových dluhů jen do výše nabytého majetku, nikoliv v plné výši dluhy. Je-li více dědiců, kteří uplatnili výhradu soupisu, hradí dluhy společně a nerozdílně. Věřitel nemá právo požadovat po každém dědici úhradu celého dluhu, nýbrž jen plnění do výše odpovídající jeho dědickému podílu.

Výhrada soupisu je institut, který reaguje na nedostatečnou právní úpravu, které u nás platila do 1.1.2014, podle níž bylo jasným předmětem pozůstalosti jen to, co dědicové museli nezbytně přihlásit, například nemovitosti, vklady na účtech apod. Naopak většina movitých věcí jako např. drahé obrazy, starožitnosti, sbírkové předměty atd., dědicové většinou nepřiznávali, a tak docházelo ke zkrácení práv věřitelů, protože dědic ručil za dluhy zůstavitele jen do výše pozůstalostního majetku.⁵⁷

⁵⁵ Ust. § 470 odst. 1 OZ: „Dědic odpovídá do výše ceny nabytého dědictví za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí.“

⁵⁶ WELLECH, Eliška. Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. s.43. ISBN 978-80-265-0218-0.

⁵⁷ http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2014_1.pdf

O možnosti vyhradit si soupis pozůstalosti musí dle § 172 ZŘS soudní komisař poučit každého, kdo byl vyrozuměn o dědickém právu nebo kdo uplatnil u soudu své dědické právo, a jehož účast v řízení o dědictví nebyla ukončena. Soudní komisař musí kromě poučení, jakým způsobem je možno výhradu soupisu pozůstalosti uplatnit, dědice upozornit, jaké jsou následky v případě neuplatnění výhrady. Důsledky přitom mohou být pro dědice dosti zásadní, zejména není-li dobře obeznámen s majetkem zůstavitele. V případě, že dědic neuplatní výhradu soupisu, může se věřitel bez omezení uspokojit z celého dědicova majetku.⁵⁸

Právo uplatnit výhradu soupisu má každý dědic zůstavitele, a vůbec přitom nezáleží, zda se dědické právo zakládá pro případ smrti nebo na zákonné dědické posloupnosti, nebo zda se dědicem zůstavitele stal odkazovník. Každý z těchto z dědiců má právo si vybrat, zda uplatní či neuplatní výhradu soupisu pozůstalosti. Každý z dědiců uplatňuje výhradu soupisu sám za sebe. Právo na výhradu soupisu nemůže být dědici nikým odejmuto ani zůstavitelem a nemůže se jej ani vzdát.

4.3.1. Uplatnění výhrady soupisu

Výhrada soupisu se uplatňuje podáním, které je učiněno písemně nebo ústně do protokolu. Písemné podání lze učinit v tzv. listinné podobě nebo elektronicky nebo telefaxem. Uplatnění výhrady soupisu představuje procedurální námitku, kterou dědic uplatňuje v řízení o pozůstalosti⁵⁹

Pokud si tedy dědic vyhradí soupis pozůstalosti, může se stát, že mu navrhne, aby vyzval všechny věřitele zůstavitele, aby se v přiměřené lhůtě, minimálně tři měsíce přihlásili a doložili své pohledávky. Tato výzva se vyvěšuje na úřední desce soudu. Mohla-li by nastat situace, že by některý z věřitelů ve stanovené lhůtě se nepřihlásil a došlo by k uhrazení přihlášených pohledávek věřitelů, čímž by došlo k vyčerpání pozůstalosti, nemůže se nepřihlášený věřitel domáhat úhrady vůči dědici. Existují zde 2 výjimky:

- První je případ, kdy dědic o takové pohledávce prokazatelně věděl. Například jsou svědci, kteří dosvědčí, že dědic byl u toho, když si zůstavitel od věřitele půjčoval peníze.

⁵⁸ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015.s 156.Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

⁵⁹ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015.s.160. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

- Druhá je zase situace, že byla pohledávka zajištěna zástavním právem. Pak se může věřitel takzvaně uspokojit ze zástavy. "Pokud tedy bude mít věřitel k zajištění své pohledávky v zástavě nemovitost, která je součástí pozůstalosti, neuplatní se k němu výše uvedené pravidlo, že se nemůže domáhat úhrady vůči dědici."

Ustanovení § 1706 NOZ říká, že :

"Uplatní-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše nabytého dědictví."

Ustanovení § 1707 NOZ stanoví, že :

"Každý z dědiců, který uplatnil výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně s ostatními dědici, věřitel však může po každém dědici vyhradivším si soupis požadovat plnění jen do výše odpovídající jeho dědickému podílu". Toto ustanovení řeší situaci, kdy jde o více dědiců k celé pozůstalosti, kteří uplatnili právo výhrady soupisu nebo pokud právo výhrady soupisu uplatnili jen někteří a jiní ne. Tzn., že dědici, který uplatnil výhradu soupisu, plní jen do výše odpovídající jeho dědickému podílu.

Ustanovení § 1708 NOZ, pak stanoví, že :

"Postih mezi spoludědici se řídí podle obecných ustanovení o společných dlužích".

4.4. Správa pozůstalosti

Správu pozůstalosti či správce pozůstalosti upravoval i předchozí obč. zákoník 1964, pod termínem správa dědictví či správce dědictví. Na první pohled se může zdát, že se jedná o shodné instituty, které se jen terminologicky zaměnily z "dědictví" za "pozůstalost".⁶⁰ Ve skutečnosti tomu tak, ale není neboť, oba instituty mají zcela odlišný obsah.⁶¹ V novém občanském zákoníku je správa pozůstalosti upravena v části třetí, v hlavě třetí, konkrétně v § 1677 a následující. Účel a smysl tohoto institutu spočívá v tom že, majetek, který tvoří

⁶⁰ *Občanský zákoník: komentář.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

⁶¹ http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2014_1.pdf

pozůstalost zůstavitele je třeba v době, kdy probíhá řízení o pozůstalosti mezi smrtí zůstavitele do doby, než soud pravomocně určí, kdo je zůstavitelovým dědicem či dědici a nabytí dědictví soud potvrdí, spravovat. Správa pozůstalosti začíná okamžikem smrti zůstavitele. Smrt zůstavitele je okamžik, kdy musí být zajištěno, že správa pozůstalosti bude vykonávána.⁶²

Smyslem institutu správce pozůstalosti je uchování majetku, který náleží nebo může náležet do pozůstalosti. Činnost správce pozůstalosti směřuje zejména k tomu, aby nedocházelo k poškození nebo ztrátě tohoto majetku nebo popřípadě, aby se očekávaným způsobem zvýšil. Funkce správce pozůstalosti je časově omezena, je vykonávána jen do skončení projednání dědictví soudem.

Nový občanský zákoník rozlišuje tzv. prostou správu, při níž se činí vše, co je nutné k zachování majetku, a úkony přesahující rozsah prosté správy cizího majetku, při níž se činí vše, co je nutné k jeho zachování a úkony přesahující rozsah prosté správy, souhlasili s tím dědici.

4.4.1. Osoby vykonávající správu pozůstalosti

Platí, že na prvním místě nastupuje ke správě pozůstalosti správce určený zůstavitelem. Pokud by zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti, spravuje pozůstalost vykonavatel závěti. V případě, že by zůstavitel neurčil správce pozůstalosti a ani vykonavatele závěti, platí, že pozůstalost spravuje dědic. Pokud by za dané situace nastal vážný důvod, že dědicové nebudou schopni se dohodnout na správě pozůstalosti a nadále bude přetrvávat objektivní potřeba pozůstalost spravovat, tak soud k tomu nařídí v hodné opatření.

V případě, že zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti, ale povolal-li vykonavatele závěti, náleží tedy správa pozůstalosti vykonavateli závěti, a to až do doby než soud rozhodne o jiném opatření. Povolání vykonavatele závěti nevyžaduje povinně formu veřejné listině, jak je tomu u správce pozůstalosti. Vykonavatel závěti může být povolán jak notářským zápisem, tak i soukromou listinou

Jak jsem již uváděla v prvním odstavci, správu pozůstalosti na prvním místě vykonává správce pozůstalosti, kterého povolá zůstavitel nebo případně, pokud není povolán, tak vykonavatel závěti. Pokud tento krok zůstavitel sám neučinil, tak obecně platí, že správu

⁶² SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013.s.45. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

pozůstalosti vykonávají jeho dědicové.⁶³ Dědicové se ovšem sami nemohou dohodnout na tom, že správu pozůstalosti nebudou vykonávat sami, ale že povolají třetího, protože jmenování správce pozůstalosti je pouze ve výlučné kompetenci pozůstalostního soudu. Je tedy převážně na dědicích, aby správu pozůstalosti zajistili sami, správce pozůstalosti může jmenovat soud, je-li proto nějaký závažný důvod. Zákon ve většině případů vyžaduje povolání správce pozůstalosti, za účelem vyhotovení seznamu pozůstalostního majetku, bude-li k tomu nějaký vážný důvod (např. že dědicové nebudou schopni řádně spravovat pozůstalost atd.),

Zásadní ovšem je, že v praxi zůstavitel o otázce správy pozůstalosti pořizuje jen výjimečně, a tudíž problémy spojené se správou pozůstalosti obvykle připadají dědicům zůstavitele. Zpravidla se jedná o dědice ze zákona, ale může se také jednat o dědice ze závěti či dědické smlouvy.

4.5. Soupis pozůstalosti

Soupis pozůstalosti je zevrubný a úplný seznam veškerého jmění, které náleželo do pozůstalosti zůstavitele v době jeho smrti. Účelem soupisu pozůstalosti je tedy zjistit, co vše patří do zůstavitelova jmění a určit tak čistou hodnotu majetku k okamžiku smrti zůstavitele.

Samotný soupis pozůstalosti provádí notář jakožto soudní komisař,⁶⁴ případně jeho zaměstnanci, kteří jsou k tomu notářem pověřeni. O době a místě provedení soupisu vyrozumí soudní komisař nejméně 15 dní předem všechny osoby, které mají právo být soupisu přítomny a vznášet dotazy a připomínky (zejména tedy každého, kdo osvědčí své dědické právo nebo právo na povinný díl, správce pozůstalosti, vykonavatele závěti, odkazovníky, věřitele, který navrhl odloučení pozůstalosti, a pokud soud souhlasí, pak i jinou osobu, která na tom prokáže právní zájem). Pokud by takové vyrozumění mohlo vážně ohrozit včasné provedení soupisu, soudní komisař vyrozumění neprovede a přizve si k soupisu dva svědky, kteří musí splňovat podmínky stanovené v § 175 odst. 2 ZŘS. Soupis pozůstalosti následně

⁶³ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

⁶⁴ komisaře nebo jiného vhodného schovatele, případně jej zapečetit v bytě zůstavitele, dále může zakázat výplatu z účtu nebo vkladní knížky, případně může uložit dlužníkům zůstavitele, aby plnění ukládali do úschovy soudu. Z odloučené pozůstalosti se následně uspokojí věřitel, který si odloučení vyžádal. Tento postup se však pro věřitele může ukázat i jako nevhodný, neboť ztratí možnost se uspokojit z ostatního dědicova majetku, jestliže se jeho původní obava ukáže jako mylná a majetek dědice předlužený nebude. V tomto případě totiž dědic nebude za dluhy zůstavitele odpovídat svým vlastním majetkem ani v případě, že neuplatnil výhradu soupisu.

uvede soudní komisař v protokolu, ve kterém kromě obecných náležitostí uvede, kdo byl soupisu přítomen, jaké měl dotazy a připomínky, popis majetku způsobem, aby bylo možno zjistit totožnost jednotlivých věcí a aby byla vyloučena jejich záměna, dále uvede, kde se majetek nachází, zda byl zajištěn a jak. Výhrada soupisu má účinky vždy jen ve vztahu k dědici, který ji uplatnil.

Jestliže dědic vědomě neuvede do soupisu pozůstalosti některé předměty a věřiteli se podaří jejich existenci prokázat, tak přestává pro dědice platit ochrana, kterou mu poskytuje soupis pozůstalosti a je tak povinen uhradit dluhy v plné výši. Dědic má právo vyhradit si soupis pozůstalosti a musí ho uplatnit do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozumí. Pokud si dědic právo na soupis pozůstalosti nevyhradil, nebo pokud prohlásí, že soupis pozůstalosti uplatnit nechce, nemůže si soupis pozůstalosti vyhradit dodatečně.

Soupis pozůstalosti musí být proveden nejen v případě, že dědic výhradu soupisu uplatní, ale také i v jiných závažných případech, které uvádí § 1685 odst.2:

- a) je-li mezi dědici osoba, která není úplně svéprávná (tzn. nezletilí, pokud nenabylí svéprávnosti před nabytím zletilosti a zletilé osoby s omezenou svéprávností) nebo která je neznámá či nepřítomná, nebo právnická osoba veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu
- b) uplatní-li dědic právo výhrady soupisu
- c) je-li nejistota, zda je někdo dědicem nebo kdo je dědicem
- d) žádá-li o to věřitel
- e) osvědčí-li věřitel zůstavitele, že tu je pro provedení soupisu jiný vážný důvod
- f) je-li to potřebné pro výpočet povinného dílu nepominutelného dědice

Nahrazení soupisu pozůstalosti

Jednou z možných variant, pokud to odůvodňují to okolnosti případu, může soudní komisař rozhodnout usnesním o nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku, který vyhotoví jen správce pozůstalosti, a který potvrdí všichni dědici. Soudní komisař může usnesením rovněž rozhodnout, že soupis pozůstalosti bude nahrazen společným prohlášením dědiců, jestliže jej dědicové předloží. V takové případě se ušetří nejenom čas a náklady, kterých by bylo potřeba na vyhotovení soupisu pozůstalosti, ale zároveň zůstane i nadále pro

dědice zachována výhoda výhrady soupisu pozůstalosti. Nevýhodou je potřeba jednota dědiců, proto seznam pozůstalostního majetku nebude mít moci vyhotoven, pokud mezi dědici bude přetrvávat spor o rozsah aktiv a pasiv.

Další možnou variantou, jak nahradit soupis pozůstalosti, prováděný soudním komisařem je tzv. společné prohlášení všech dědiců o pozůstalostním majetku. Zde již není potřeba, aby byl určen správce pozůstalosti, protože vyhotovení prohlášení je v plné režii samotných dědiců, kteří ovšem i zde musejí postupovat ve vzájemné shodě a žádný z dědiců neodpotuje. Je pak už jen na uvážení soudního komisaře, zda se s takovým seznamem spokojí a vydá usnesení, že předložený seznam nahrazuje soupis pozůstalosti. Soud srozhoduje o nahrazení soupisu pozůstalosti, společným prohlášením dědiců, pouze v jednoduchých případech, jako je např. kde měl zůstavitel pouze úspory a jinak jen majetek nepatrné hodnoty, jako šatstvo, běžné vybavení domácnosti atd.

4.5.2. Náklady soupisu pozůstalosti

S uplatněním soupisu pozůstalosti jsou neodmyslitelně spjata otázka, jakým způsobem a kdo bude hradit náklady vyhotovení soupisu. Placení nákladů na soupis pozůstalosti má zvláštní úpravu v § 1686 NOZ. Náklady soupisu se obecně primárně hradí z pozůstalosti, je-li to možné a jdou poměrně k tíži dědických titulů těch dědiců, jimž je soupis pozůstalosti k prospěchu. Znamená to tedy to, že náklady se budou hradit z pozůstalosti, pokud bude v pozůstalosti nějaká hotovost nebo účet, z nichž by náklady na soupis bylo možné uhradit. Pokud by ovšem dědic požadoval soupis bez vážného důvodu, tak mu soud uloží, aby náklady soupisu uhradil ze svých prostředků.⁶⁵

Pokud nařizoval soupis pozůstalosti soud pro potřebu výpočtu povinného dílu, tak se budou náklady hradit z pozůstalosti a půjdou poměrně k tíži všech dědiců a osoby, která má právo na povinný díl. Jestliže by tyto náklady na soupis nebylo možné hradit z pozůstalosti, soud uloží těmto osobám, aby na úhradu nákladů poměrně přispěly.

4.6. Závěra pozůstalosti

Jako závěra pozůstalosti je označeno opatření soudu, kterým pozůstalost zajišťuje. Závěra pozůstalosti nahrazuje soudní úschovu. Závěra nemá charakter zástavního práva a ani není

⁶⁵ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s.156. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-869-7.

odloučením pozůstalosti. O nařízení závěry pozůstalosti tedy rozhoduje soud, tedy soudní komisař usnesením, proti kterému je přípustné odvolání. Závěru pozůstalosti lze nařídit jen o takovém majetku, o kterém lze mít za to, že patřil zůstaviteli. Je tedy nutné mít alespoň osvědčeno, že zůstavitel vlastnil určitou věc a mezi dědici o tom není sporu. Závěrou pozůstalosti se však nedají řešit spory mezi dědici navzájem nebo dědiců se spoluvlastníky ohledně jejich užívání atd.⁶⁶

Smyslem závěry pozůstalosti je zajistit majetek, který patřil zůstaviteli, tak aby nedošlo k jeho neoprávněnému užívání nebo dokonce zcizení, případně odcizení během řízení o pozůstalosti, a tím k poškození dědiců nebo věřitelů. Důvody závěry jsou upraveny v hmotném právu v § 1682 NOZ pozitivně a negativně. Soud učiní bez odkladu opatření zajišťující pozůstalost, jestliže:

- a) některý z dědiců není svéprávný
- b) některý z dědiců je neznámého původu
- c) je obava, že je pozůstalost předlužena
- d) věřitel navrhl, odloučení pozůstalosti anebo
- e) je-li tu jiný důležitý důvod pro zvláštní opatrnost⁶⁷

Je-li jen některý z dědiců nesvéprávný, nepřítomný nebo neznámí, je možné se spokojit se závěrou jen takové části pozůstalosti, která stačí k uspokojení jeho dědického práva. To samé bude platit i tehdy, je-li tu osoba, které přísluší právo na povinný díl.

Závěra pozůstalosti musí být učiněna bez odkladu, poté co se dozví, že je pro dán důvod. Závěru pozůstalosti může provést podle § 98 odst. 2 z.ř.s., kterýkoliv soud, který je věcně příslušný, hrozí-li nebezpečí prodlení, tzn. kterýkoliv okresní soud. Půjde zejména o okresní soud, jehož obvodu se nacházejí věci z pozůstalosti, ohledně kterých je třeba nařídit závěru.

Pozůstalostní soud závěrou pozůstalosti nařizuje:

⁶⁶ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. s225. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3

⁶⁷ FIALA, Roman. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. s.456. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-570-1.

- Uložení určité věci⁶⁸ do úschovy u soudu, soudního komisaře nebo u vhodného schovatele. Do úschovy neleze přijmout hmotné věci, které nelze uschovávat bez nebezpečí škody nebo nepoměrných nákladů nebo které pro jejich velikost nebo povahu nelze uložit v kovové skříni soudu nebo soudního komisaře nebo u banky a nepodařilo se jim obstarat vhodného schovatele.⁶⁹
- Zajistí majetek zapečetěním v zůstavitelově bytě nebo na jiném v hodném místě. Závěru pozůstalosti zapečetěním v bytě nebo jen její části provádí soud nebo soudní komisař u vstupu do bytu a uzávěrami tak, aby bylo možno následně zjistit, zda nedošlo k neoprávněnému vniknutí do tohoto prostoru.⁷⁰

4.7. Zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti

Zjištění aktiv a pasiv pozůstalosti je jedním ze zákonných předpokladů řádného zabezpečení práva dědiců a věřitelů zůstavitele k zůstavenému majetku. Úkolem pozůstalostního řízení je proto objasnit, jaká aktiva a pasiva je třeba v řízení vypořádat.

Z časového hlediska se soupis aktiv a pasiv dědictví provede až po zjištění okruhu dědiců (tj. až poté, co byl okruh dědiců postaven na jisto, tím je myšleno, že dědicové byly vyrozuměni, o svém dědickém právu, byly poučeni o právu dědictví odmítnout, přičemž dědictví neodmítli nebo alespoň, někteří z nich dědictví neodmítli, nebo dědictví odmítnout nemohli a současně byly odstraněny všechny spory o dědické právo). Po tomto přesném vymezení okruhu dědiců, soud přistoupí ke zjišťování pozůstalostního jmění. Prostřednictvím řízení o pozůstalosti se soud úředně potvrzuje, jaký majetek nebo jaká část majetku přejde na konkrétního dědice.

4.5.2. Soupis aktiv a pasiv pozůstalosti

Soupis aktiv a pasiv dědictví provádí soud (soudní komisař) v dědickém řízení vždy, není-li řízení zastaveno pro nedosatek nebo nepatrnost majetku. Činí tak zpravidla při jednání a to do

⁶⁸ O přijetí peněz, cenných papírů a jiných hmotných movitých věcí vystaví soud nebo soudní komisař písemné potvrzení tomu, kdo je složil (složitel). Závěra pozůstalosti motorového vozidla se provede uložení dokladů a startovacího zařízení nezbytného k provozu motorového vozidla do úschovy u soudu nebo soudního komisaře. Takto lze postupovat pouze v případě, že se vozidlo náchází na vhodném místě, jinak by se muselo uschovat u vhodného schovatele.

⁶⁹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. s. 226. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3

⁷⁰ O zabezpečení bytu jeho části nebo jiného místa se vyhotovuje protokol. Zapečetění bytu nelze provést, nebyl-li zůstavitel jeho jediným uživatelem nebo pokud tomu brání nějaká vážná okolnost. Tato překážka, která brání v zabezpečení se uvede do protokolu nebo se poznamená do spisu.

protokolu. Soupis se člení na dvě části, z nichž v první části (aktiva) jsou uvedeny jednotlivé věci, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, a to tak aby nemohly být zaměněny s jinými, spolu s údaji jejich obvyklé ceně, nejde-li o věci bez hodnoty, v tom případě by se na místo obvyklé ceny uvedlo “bez hodnoty”, nebo majetková práva autorská. V druhé části soupisu se kromě přiměřených nákladů pohřbu uvedou zůstavitelovi dluhy s uvedením jejich výše ke dni úmrtí.

Z hlediska majetkové funkce dědického řízení je sestavení soupisu aktiv a pasiv jedním z nejdůležitějších úkonů soudního komisaře, neboť se z něho vychází jak při určení obvyklé ceny majetku (a tím i výše odměny notáře), výše dluhů a čisté hodnoty dědictví, tak při vypořádání dědictví včetně případného výpočtu tzv. povinného dílu neopominutelného dědice.

4.7.2. Aktiva pozůstalosti

Podle zákonné úpravy aktiva pozůstalosti tvoří majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, pohledávky a majetková práva, která vznikla teprve smrtí zůstavitele, avšak mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel. Patří sem také práva na vypořádání společného jmění manželů, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo ještě zúženo za života zůstavitele a dosud nebylo vypřádáno.⁷¹ Nejběžnějším aktivem jsou finanční prostředky, které jsou zpravidla uloženy na účtu nebo případně na vkladní knížce. Původ v právních skutečnostech, které nastaly za zůstavitelova života, může mít např. okolnost, že kdy si zůstavitel koupil za svého života los nebo hrací tiket, které se staly po jeho smrti výherními. Proto, kdyby zůstavitel nezemřel, tak by mu vznikla pohledávka na výplatu výhry.

Základním zdrojem, ze kterého se dají zjistit aktiva pozůstalosti je především soupis pozůstalosti, seznam pozůstalostního jmění, který je vypracovaný správcem pozůstalosti nebo seznam společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Z § 172 odst. 1 ZŘSV vyplývá, že zjištění aktiv pozůstalosti je procesním úkonem, který následuje po soupisu pozůstalosti, nebo vyplyne se seznamu pozůstalostního majetku anebo ze společného prohlášení dědiců. V případě, že aktiva pozůstalosti nelze určit žádným z výše uvedených zdrojů, protože v mnohých případech nastává situace, že tyto dokumenty jako je soupis

⁷¹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

pozůstalosti, seznam pozůstalostního majetku a ani společné prohlášením dědiců o pozůstalostím majetku, neboť nejsou k dispozici, protože pro jejich

provedení neexistuje žádný důvod.⁷² V takových to případech, kdy není možné aktiva zjistit ze soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku nebo společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, pak soud aktiva objasní na základě údajů dědiců, které pak v seznamu pozůstalosti. Soud aktiva pozůstalosti objasňuje nejen z údajů dědiců, ale i z toho, co o majetku zůstavitele zjistil sám z úřední povinnosti vlastními procesními úkony v předběžném šetření nebo v dalších fázích řízení.⁷³

Podle nové právní úpravy se zjištěná aktiva pozůstalosti pojmu do jednoho ze čtyř seznamů, přičemž pro pořízení každého z nich platí jiné podmínky. Těmito seznamy jsou:

- soupis pozůstalosti
- seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti
- společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku
- shodné údaje dědiců o zůstavitelově majetku

4.7.3. Pasiva pozůstalosti

Pasiva pozůstalosti jsou tvořena podle § 171 odst. 2 ZŘS :

- dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, jakož i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila jeho smrt
- náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, a nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele nebo, že se hradí z pozůstalosti, popřípadě, že jsou pasivem pozůstalosti

⁷² *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

⁷³ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-869-7.

Do pasiv pozůstalosti se zařazují nejenom dluhy, které existovali v době úmrtí zůstavitele, ale také dluhy budoucí, pokud závazek v tomto směru vznikl za života zůstavitele.

74

MěS v Praze 24 Co 29/99

Pro zařazení dluhu do pasiv dědictví je rozhodující, zda dluh v době smrti zůstavitele existoval. Nezáleží na tom, kdy se stal dluh splným nebo kdy došlo k jeho přesnému vyčíslení. Z tohoto důvodu např. nedoplatek daň z příjmu zůstavitele jako dluh vůči finančnímu úřadu náleží do pasiv dědictví, i když byl přesně vyčíslen až v souvislosti s daňovým přiznáním, které bylo podáno za zůstavitele po jeho smrti a stal se splným až po smrti zůstavitele.

4.7.4. Sporná aktiva a pasiva pozůstalosti

V rámci pozůstalostního řízení mohou vzniknout spory o aktiva či pasiva pozůstalosti, či o to co vše patřilo do společného jmění manželů. K majetku, který bude sporný se v řízení o projednání pozůstalosti nepřihlíží, a to samé platí u sporných dluhů.

4.8. Oceňování pozůstalostního majetku

Jakmile dojde k vytvoření soupisu aktiv a pasiv pozůstalosti je potřeba, aby došlo k ocenění majetku a jiných aktiv pozůstalosti. Právní úpravy předpokládá v zásadě tři možnosti, jakými může dojít k oceňování majetku a to:

- 1) ocenění na základě společného prohlášení dědiců
- 2) ocenění tím, kdo spravuje majetek
- 3) Ocenění znaleckým posudkem

Majetek, který patří do pozůstalosti, se oceňuje zásadně ke dni smrti zůstavitele. V případě, že ke dni smrti zůstavitele dojde ke zvýšení či snížení hodnoty majetku, na ocenění tato skutečnost nemá žádný vliv. Soudní komisař vychází při stanovení obvyklé ceny pozůstalosti ze soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku vyhotoveného

⁷⁴ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář.* Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

správcem pozůstalosti a společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku nebo shodných údajů dědiců o pozůstalostním majetku a o pasivech pozůstalosti. Soudní komisař se však s výše uvedenými podklady nemusí plně ztotožňovat. Pokud bude mít soudní komisař pochybnosti o jejich správnosti, může ve výjimečných případech přistoupit např. k zadání znaleckého ocenění.

5. Rozdělení pozůstalosti

Rozdělením pozůstalosti se rozumí přidělení jednotlivých věcí náležejících do pozůstalosti jednotlivým dědicům. Pozůstalost se rozděluje mezi dědice především podle poslední vůle zůstavitele projevené v jeho pořízení pro případ smrti. Zůstavitel může také určit, aby rozdělení pozůstalosti provedla třetí osoba, kterou ve svém pořízení rozdělením pozůstalosti pověří, podle vlastního spravedlivého rozhodnutí.⁷⁵

Dědici si mohou ponechat své dědické podíly, které jsou jim stanovené na základě zákona nebo závětí. Dědicové se ale můžou před soudem dohodnout, že si pozůstalost rozdělí zcela nebo z části jinak, jedná o určitou výjimku, která existuje dle výše uvedeného pravidla, za předpokladu, to zůstavitel výslovně připustil. Tím, že dědicové si mohou rozdělit pozůstalost odlišně, od zůstaviteli vůle za současné splnění podmínky, že to zůstavitel výslovně připustil, občanský zákoník tím respektuje zásadu, že zůstavitelova vůle je vůle vlastníka, který rozhoduje o svém majetku a jeho vůle musí být respektována. Pokud by se dědici rozhodli, že si pozůstalost rozdělí a toto jejich rozdělení provedou v souladu s vůlí zůstavitele a také v souladu se zákonem, dojde tím k modifikaci jejich dědických podílů. Zákon celkem upravuje v § 1697, čtyři možnosti případů rozdělení pozůstalosti:

a) soud rozdělí pozůstalost podle nařízení zůstavitele

Pokud zůstavitel rozdělil pozůstalost mezi dědice a z jeho pořízení pro případ smrti⁷⁶ jednoznačně vyplývá, že se od tohoto rozdělení nelze odchýlit, protože dle § 1694 odst.1: “Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti, rozdělí se pozůstalost podle jeho vůle. Dědici se mohou před soudem rozhodnout, že se pozůstalost zcela nebo zčásti rozdělí i jinak, pokud to zůstavitel výslovně dovolil”.

b) soud rozdělí pozůstalost třetí osobou, kterou pověřil zůstavitel

⁷⁵ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 19. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

⁷⁶ Zůstavitel může v pořízení pro případ smrti povolat jen dědice, může však učinit i jiná opatření a v rámci toho nejen rozhodnout, pokud povolal více dědiců, jak velké podíly jim přidělí, ale i jak bude pozůstalost rozdělena mezi dědice, tzn. jaké jaké jednotlivé věci ten který dědic obdrží. Dále také může zůstavitel nařídit, že některá věc má zůstat ve spoluvlastnictví dědiců nebo některých dědiců.

V případě tedy, že zůstavitel ve svém pořízení pro případ své smrti pověřil třetí osobu, aby určila, jak má být pozůstalost rozdělena, soud pak této osobě usnesením stanoví lhůtu, v délce nejméně dvou měsíců, jedná se o lhůtu soudcovskou, kterou stanovuje soudní komisař usnesení, které se doručuje třetí osobě. Lhůtu lze prodloužit jen před jejím uplynutím. Tato lhůta složí k tomu, aby třetí osoba provedla rozdělení pozůstalosti mezi dědice.

c) pokud tomu nebude bránit zůstavitelovo nařízení, soud rozdělí pozůstalost schválením dohody dědiců

K platnost dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti je třeba, aby byla rozdělena celá. Pozůstalost může být rozdělena dohodou v případě, když zůstavitel nepořídil pro případ smrti. Nebo když dědici ze závěti si mohou rozdělit ty věci, které zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti nikomu z nich nepřidělil. Anebo když si dědici ze závěti mohou pozůstalost rozdělit v případě, že není rozdělení pozůstalosti podle zůstavitelovy poslední vůle vůbec možné. Nebo pokud, ve svém pořízení rozdělil mezi dědice jednotlivé věci a jiný majetek pozůstalosti, avšak z poslední vůle vyplývá, že se dědici od tohoto rozdělení mohou odchýlit, protože to zůstavitel dovolil, nebo když zůstavitel nevyužil výrazu “výslovně zakázal”, “nepřikázal”.

d) pokud by nedošlo k dohodě dědiců, soud pozůstalost rozdělí, pokud o to požádají všichni dědicové a pokud mezi nimi nebude sporu, co náleží do pozůstalosti.

Základním předpokladem tohoto způsobu rozdělení pozůstalosti je, že nedošlo k dohodě dědiců o rozdělení pozůstalosti, ačkoliv ji mohli dědici ze zákonné posloupnosti uzavřít a dědicům ze závěti tomu nebránila vůle zůstavitele vyjádřená v jeho pořízení pro případ smrti. Nebo, jestliže o to požádali všichni členové. Anebo mezi dědiciněmi sporu o tom, co do pozůstalosti náleží.

V běžném životě by mohla nastat i situace, že by zůstavitel svým dědicům v pořízení pro případ smrti přidělil jen jednotlivé věci bez výslovného přikázání, že pozůstalost musí být rozdělena podle toho, jak výslovně nařídil nebo že, povalaný dědic může přijmout jen to, co mu bylo přiděleno, případně to, že určitá věc má zůstat ve spoluvlastnictví některých dědiců. V takovém případě se na projev vůle hledí, jen jako na jeho přání. Z čehož vyplývá, že

takovýto projev zůstavitele poslední vůle není právně závazný a dědicové se mohou o rozdělení pozůstalosti dohodnout zcela volně.

Při dědění v zákonné posloupnosti odpadá možnost rozdělit pozůstalost podle poslední vůle zůstavitele, protože zůstavitel zemřel bez platného pořízení pro případ smrti. V takovém případě, pak bude záležet na svobodné dohodě dědiců, jak si pozůstalost mezi sebe rozdělí, učiněné před soudem.

6. Předpoklady přechodu dluhů na dědice

V nové právní úpravě se nevyskytuje pojem odpovědnost za dluhy, ale přechod dluhů. Přechod dluhů představuje odvrácenou stranu majetkového prospěchu, který dědic získává ziskem ze zůstavitelova majetku.

Základní předpoklady, které slouží, jak k samotnému nabytí dědictví, tak i k přechodu dluhů na dědici, jsem rozebírala již ve své práci výše. Pro shrnutí, základní předpoklady, které slouží k samotnému dědickému nástupnictví, jsou podle ustanovení dědického práva: smrt fyzické osob, jenž je prvním předpokladem, druhým předpokladem je existence pozůstalosti, třetím předpokladem je existence způsobilého dědice, a posledním předpokladem je existence dědického titulu (dědická smlouva, závěť, zákon). Dědění dnes představuje universální přechod práv a povinností zůstavitele, pro které se použije právo platné ke dni smrti zůstavitele, tzn. právo, které je platné ke dni smrti zůstavitele, se také použije na odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele. Do 31.12. 2013 platilo pro odpovědnost dědice za dluhy ustanovení § 470 a § 471 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Z těchto ustanovení vyplývalo, že dědic odpovídal za dluhy jen do výše ceny nabytého dědictví. V případě, že dědice převzal předlužené dědictví, tak se uspokojení pohledávek věřitelů poměrně zkrátilo a dědic uspokojil věřitele podle zásad platných pro likvidaci dědictví. Neexistovala solidární odpovědnost dědiců za dluhy.

Primitivní společnosti to vyřešily jednoduše. Smrtí zůstavitele jeho dluhy zanikly a jeho majetek byl živým ponechán k volnému užívání nebo automaticky připadl k nějakému širšímu celku jako byly kmeny, rod nebo rodině.

Opakem zásady universální sukcese, je sukcese singulární, kterou přináší nová právní úprava v podobě institutu odkazu. Odkazovník je osoba, které zůstavitel zřídil pohledávku na vydání určité věci. Odkazovník, ale není dědicem zůstavitele, a tudíž proto neodpovídá za dluhy zůstavitele.

6.1. Přechod dluhů na dědice⁷⁷

Přechod dluhů, k němuž při dědění dochází, představuje odvrácenou stranu majtkového prospěchu, kterého se dědici při této příležitosti ziskem zůstavitelova majetku dostává. Přechod dluhů ze zůstavitele je dán povahou dědění jako universální sukcese.⁷⁸ Této zásadě se budu podrobněji věnovat níže.

Zůstavitelovou smrtí nepřecházejí na dědice jen aktiva, tedy zůstavitelova majtková práva, ale také pasiva, tzn. jeho dluhy, které měl v době své smrti. Dluhy na dědice nepřecházejí v případě, že byly jako dluh uznány a uplatněny u orgánu veřejné moci za zůstavitelova života, popřípadě v jiných zákonem nebo smlouvou stanovených případech. Podle současné právní úpravy na dědice přecházejí jednak dluhy zůstavitele a jednak také povinnost vyrovnat náklady pohřbu zůstavitele včetně nákladů na zřízení pohřebiště, pokud nebyly už uhrazeny z pozůstalosti.

NOZ přináší větší míru ochrany věřitele oproti předchozí právní úpravě, která stranu věřitele spíše poškozovala. Neboť podle předchozí právní úpravy měl dědic povinnost hradit zůstavitelovi dluhy jen do výše nabytého majetku. Z praxe ovšem vyplýval jednoznačný problém, protože dědicové přihlašovali jako předměty pozůstalosti jen nezbytně nutné věci, jako byly vklady na účtech, nemovitosti a naopak většinu movitých věcí, jako jsou např. drahé obrazy, starožitnosti, sbírkové předměty atd., dědicové většinou nepřiznávali, protože by tím došlo k navýšení ceny jednak nabytého majetku. Docházelo tím ke zkrácení práv věřitelů, jelikož dědicům za takovéto jednání nehrozila prakticky žádná sankce. Pokud se později věřiteli podařilo prokázat, že do pozůstalosti nebylo zahrnuto vše, došlo jen k rozšíření pozůstalosti o ty věci, o kterých věřitel prokázal, že patřily zůstavitelovi a povinnost k úhradě dluhů se rozšíří o jejich hodnotu.

⁷⁷ Pro předchozí českou právní úpravu bylo typické, že odpovědnost dědice za dluhy dědictví byla limitována výší ceny nabytého dědictví. Ovšem i při uvedeném limitu odpovědnosti za dluhy by neměl dědic při uspokojování pohledávek přehlédnout pořadí, jaká přednost či pořadí by té které pohledávce v případě likvidace dědictví náležely.

⁷⁸ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. s. 37. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0

III. ÚS 66/97, Sb. ÚS 8/97

Děděním přecházejí na právního nástupce práva a povinnosti zemřelé osoby podle ustanovení o dědickém nástupnictví v občanském zákoníku. Osud práv a povinností fyzické osoby je v případě její smrti rozdílný podle charakteru těchto práv a povinností. Některá práva a povinnosti smrtí fyzické osoby zanikají, tento právní následek postihuje zejména taková práva a povinnosti, která jsou vázána na osobu zůstavitele, jiná práva a povinnosti přesahující biologickou existenci svého nositele a přecházejí na další subjekty jako na právního nástupce zemřelého. Předmětem dědění podle občanského zákoníku jsou především věci ve výlučném vlastnictví nebo v podílovém spoluvlastnictví zůstavitele, jakož i práva a povinnosti vzešlá z vypořádání případného bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Do pozůstalosti patří i zůstavitelovy pohledávky a dluhy, spadá sem i podnik, který patřil zůstaviteli, práva akcionáře nebo společníka společnosti s ručením omezeným, vypořádací podíl člena družstva, stejně jako pohledávky za užití autorského práva apod. Předmětem dědění však nejsou základní práva a svobody zaručené Listinou základních práv a svobod, která mají charakter přirozených osobních práv, jež smrtí oprávněného subjektu zanikají, s výjimkou těch práv, u nichž to zvláštní zákony stanoví, případně určují, že přecházejí na další subjekty. Předmětem dědictví nemůže být ani právo podat ústavní stížnost týkající se porušení základních práv a svobod.

Na dědice podle zákonné úpravy přecházejí jak dluhy zůstavitele, tak i povinnost vyrovnat náklady pohřbu zůstavitele včetně nákladů na zřízení pohřebiště, ledaže by byly tyto náklady vyrovnány z pozůstalosti. Dědic, jehož dědické právo je založeno pořízením pro případ smrti se těchto dluhů nemůže zprostit tím, že dědictví odmítne a uplatní své právo jako dědic ze zákona. Zvláštní postavení má, ale nepominutelný dědic, který může dědictví odmítnout a žádat vyplacení povinného dílu.

Mohla by nastat situace, že náklady pohřbu a náklady na zřízení pohřebiště, by nestačily k pokrytí nákladů takového pohřbu, jaký si zůstavitel přál, v takovém případě zákonná úprava ukládá dědicům povinnost, aby byl zůstavitel pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí. Zákonná úprava umožňuje každému z nás svobodně se rozhodnout, jaký chce pohřeb. Zůstavitel proto může, buďto v pořízení pro případ smrti nebo

v jiném dokumentu, který bude vyjadřovat jeho poslední vůli, může svým pozůstalým zanechat přání nebo pokyny ohledně svého pohřbu.

a) Náklady pohřbu a opatření hrobového místa

Zůstavitel má právo se rozhodnout o skutečnosti, jaký bude jeho pohřeb. Pokud zůstavitel neprojeví výslovné rozhodnutí, jaký má být jeho pohřeb, rozhodne pak jeho manžel, pokud není zůstavitelova manželka, tak jeho děti, pokud není jich, tak rozhodují rodiče zůstavitele, pokud není ani rodičů, tak rozhodují za zůstavitele jeho sourozenci, pokud by sourozenci nežili, tak by rozhodovali jejich děti, jestliže by nebylo ani jich, rozhodovala by pak křerákoliv z blízkých osob, jestliže by nebylo ani jich, tak by v konečném případě rozhodovala obec, na jejímž území člověk zemřel.

z Dle § 114 odst. 2 NOZ se náklady pohřbu a opatření pohřebiště hradí z pozůstalosti. Druhá věta toho ustanovení nám pak stanovuje, pokud by pozůstalost nestačila na pokrytí nákladů, kterých bylo potřeba k uskutečnění pohřbu způsoben jaký si zesnulý přál, tak musí být v takovém případě pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí, čím se náklady podstatně z menší. Výše ceny nákladů na pohřbení a opatření hrobového místa, je odvíjena od toho, jaký způsob pohřbu si zůstavitel přál, rozhodujícím faktem je to, zda pozůstalost je natolik aktivní, že z ní může být splněno. Náklady pohřbu se budou hradit z pozůstalosti, pokud v ní peněžní prostředky v hotovosti. Protože pokud by v pozůstalosti nebyly peněžní prostředky v hotovosti, nebo pokud by dědici nebo jiná osoba neměli oprávnění zmocněnce zůstavitele s peněžními prostředky na účtu, tak by náklady pohřbu hradil zůstavitel, jenž by je pak přihlásil do pasiv pozůstalosti.

b) Náklady některých osob na zaopatření

Právo některých osob na zaopatření je zvláštním druhem výživného, který do našeho právního řádu přinesla rekonstrukce účinná od 1. 1. 2014. Tento institut české právo více jak 60 let neznalo. Byl převzat z OZO, kde byl upravován v § 795 o. z.o. Dnešní právní úprava tento institut upravuje v § 1666 NOZ. Jde o institut dědického práva, jehož nárok vzniká v souvislosti se smrtí osoby, která některým osobám poskytovala zaopatření, nebo s nimi byla ve vztahu. Toto právo nelze uplatňovat v řízení o pozůstalosti, nýbrž jen žalobami na plnění u obecních soudů.

Náklady některých osob na zaopatření tvoří pasiva pozůstalosti a soud je objasňuje ze shodných údajů dědiců. Z uvedeného vyplývá, že pokud nebudou mezi dědici spory o rozsah nákladů slušné výživy, nebo nutného zaopatření, případně zda taková práva příslušným osobám vůbec náleží, tak soud pasiva pozůstalosti uvede do seznamu pasiv. Pokud se ovšem dědicové na rozhodných skutečnostech nedohodnou, o tom co patří do seznamu pozůstalosti, tzn. pokud se nedohodnou na rozsahu nákladů slušné výživy nebo nutného zaopatření, půjde o sporné pasivum, ke kterému se při projednávání pozůstalosti nepřihlíží. Bude tedy věcí pozůstalého manžela nebo rodiče, aby uplatnily své právo žalobou ve sporném řízení, mimo řízení o pozůstalosti.

Nejde o dědické právo v pravém slovy smyslu, tyto osoby se nestávají dědici, ale právo na zaopatření nabývají přímo ze zákona. Tyto osoby tedy mají zvláštní nabývací titul mimo vlastní dědění, není proto rozhodující, jsou-li zároveň dědici. Předně se jedná o nejbližší příbuzné zůstavitele, tzn. jeho potomky, manžele a rodiče.⁷⁹ Společným znakem u všech výše uvedených příbuzných osob, že jim vzniká právo na zaopatření, pokud nebyli náležitě zabezpečeni poskytnutím majetkového prospěchu z pozůstalosti, nejsou sami schopni se živit a nedostává se jim nutné výživy jinak.

6.2. Přejednání práv a povinností mimo řízení o pozůstalosti

V českém právním řádu se objevuje i zvláštní skupina majetkových práv, která přecházejí smrtí zůstavitele na jiné osoby jinak než dědění, tzn. nikoliv podle předpisů dědického práva, nýbrž na základě právní úpravy v jednotlivých zákonech.⁸⁰ Je tomu tak proto, že za

⁷⁹ Nepominutelný dědic, tedy děti zůstavitele, mají nárok na nutnou výživu, pokud nejsou schopny sami se živit. Zaopatřená na která mají nárok, činí maximálně tolik, kolik by byla výše jejich povinného dílu. Manžel zůstavitele, žijící se zůstavitelem ve společné domácnosti, má právo na slušnou výživu z pozůstalosti po dobu šesti týdnů po smrti zůstavitele. Vyjimku tvoří těhotná vdova nebo atka zůstavitelova dítěte, i když nebyla za zůstavitele provdána. Tyto osoby mají nárok na slušnou výživu do konce šestého týdne po porodu. V případě, že byl pozůstalý manžel zkrácen o svůj dědický podíl nebo mu byl tento podíl odepřen a zároveň pokud není schopen sám se živit a nedostává se mu jiného zaopatření, má právo na nutné zaopatření až do uzavření nového manželství. Pozůstalý manžel navíc nabývá dědické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem. Rodiče zůstavitele mají nárok na nutné zaopatření, pokud se nejsou schopni sami živit a nedostává se jim jiného zaopatření a zároveň byli zkráceni o svůj zákonný podíl nebo jim byl tento podíl odepřen. Rodič z pozůstalosti nemůže z pozůstalosti získat více, než kolik by činila jedna třetina jeho zákonného podílu.

⁸⁰ Příkladmo se může jednat např. o peněžité nároky z pracovního poměru, které jsou upraveny zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, ve znění pozdějších předpisů v § 328, podporu v nezaměstnanosti upravenou zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů v § 39 a násl., peněžité nároky z nemocenského pojištění zaměstnanců dle § 45 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, dávky sociální péče, které jsou upraveny zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů v §§ 73 a násl., důchody dle § 63 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, dávky státní sociální podpory, které jsou upraveny § 56

života zůstavitele sloužila tato práva k uspokojování potřeb zemřelého a spolu s ním i k uspokojování jeho členů domácnosti. Jedná se o specifický okruh práv a povinností, která smrtí jedince nezanikají, ani nejsou vázána na rozhodnutí o dědictví.

Dle § 328 zákona č.262/2006 Sb., dále jen zákoník práce, *”Peněžité práva zaměstnance jeho smrtí nezanikají. Do výše odpovídající trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku přecházejí mzdová a platová práva z pracovněprávního vztahu uvedeného v § 3 větě druhé postupně na jeho manžela, děti a rodiče, jestliže s ním žili v době smrti ve společné domácnosti, předmětem dědictví se stávají, není-li těchto osob.*

zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a zejména pojistné plnění upraveno zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů v § 51.

7. Soud příslušný k řízení o pozůstalosti

K řízení o pozůstalosti⁸¹ je v první řadě příslušný soud, v jehož obvodu měl zůstavitel v době své smrti evidováno místo trvalého pobytu v informačním systému evidence obyvatel podle zákona o evidenci obyvatel, případně místo jiného pobytu evidovaného podle jiných právních předpisů. V současné době, tedy není již příslušný soud, v jehož obvodu měl zůstavitel naposledy bydliště. Místo zůstavitelova posledního bydliště je pro určení místní příslušnosti důležité teprve tehdy, jestliže zůstavitel nebyl evidován v žádné evidenci dle zvláštních zákonů. Pokud nelze určit ani místo zůstavitelova bydliště, je k řízení příslušný soud, v jehož obvodu je místo, kde se naposledy zdržoval, a nelze-li příslušnost určit ani tak, pak místo, kde je zůstavitelův nemovitý majetek. Posledním možným kritériem pro určení místní příslušnosti je místo, kde zůstavitel zemřel. Tato změna v místní příslušnosti soudu vede ke zjednodušení a urychlení místní příslušnosti.

⁸¹ Řízení o pozůstalosti je zvláštním soudním řízením, které se řídí speciálním zákonem a jen v otázkách v otázkách, které tento speciální zákon neupravuje se řídí občanským soudním řádem. S účinností k 1.1.2012 vstoupil v platnost zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který upravuje speciální úpravu, pro některé druhy řízení.

8. Odloučení pozůstalosti

I dědic může dlužit, zákon proto pamatuje na ochranu věřitele. Jako zvláštní druh dědického práva je odloučení pozůstalosti. Tento institut má za účel znemožnit splnutí pozůstalosti s ostatním majetkem dědice v případech, kdy je obava, že je dědic při dědickém nápadu předlužen, takže by ani po nabytí prospěchu z pozůstalosti a smíšení obou těchto majetků, nebude moci dostát svým závazkům. Když má věřitel zemřelého obavu, že je dědic předlužený, může u notáře při dědickém řízení požádat o takzvané odloučení pozůstalosti, čímž dosáhne toho, že pozůstalost bude spravována odděleně od majetku dědice.

Nadále zůstává zachován princip, dle kterého platí, že dědic v rámci řízení o pozůstalosti nabude majetek zůstavitele, tento majetek splyne s jeho vlastním. To však může znamenat ohrožení pro věřitele zůstavitele, neboť dědic může být natolik zadlužený, že i majetek z pozůstalosti bude použit pro uspokojení věřitelů dědice a na uspokojení pohledávek zůstavitelových věřitelů již z pozůstalosti nebudou finanční prostředky. Proto byl v § 1709 NOZ zaveden nový institut odloučení pozůstalosti, při němž soudní komisař na návrh věřitele, který osvědčí důvodnou obavu z předlužení dědice, usnesením rozhodne o odloučení pozůstalosti nebo její části od jmění dědice. Následně soudní komisař vyhotoví seznam majetku patřícího do odloučené pozůstalosti a ukáží se to nezbytným, majetek zajistí. Při tomto zajištění postupuje podle ustanovení o závěře pozůstalosti (dosud nazýváno jako „neodkladné opatření“); soudní komisař je tedy oprávněn uložit majetek zůstavitele do úschovy soudu, soudního

komisaře nebo jiného vhodného schovatele, případně jej zapečetit v bytě zůstavitele, dále může zakázat výplatu z účtu nebo vkladní knížky, případně může uložit dlužníkům zůstavitele, aby plnění ukládali do úschovy soudu. Z odloučené pozůstalosti se následně uspokojí věřitel, který si odloučení vyžádal. Tento postup se však pro věřitele může ukázat i jako nevýhodný, neboť ztratí možnost se uspokojit z ostatního dědicova majetku, jestliže se jeho původní obava ukáže jako mylná a majetek dědice předlužený nebude. V tomto případě totiž dědic nebude za dluhy zůstavitele odpovídat svým vlastním majetkem ani v případě, že neuplatnil výhradu soupisu.⁸²

V souvislosti se snahou o zvýšení ochrany věřitelů zůstavitele bych dále ráda upozornila ještě na jednu novinku, která je sice upravena NOZ, nicméně úzce souvisí

⁸² http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2014_1.pdf

s řízením o pozůstalosti. V § 643 odst. 1 NOZ je stanoveno, že přešla-li povinnost uhradit pohledávku zůstavitelova věřitele na dědice, skončí promlčecí lhůta nejdříve uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy bylo dědictví potvrzeno. To v podstatě znamená, že promlčecí doba nemůže skončit v průběhu řízení o pozůstalosti, a to ani v případě, že věřitel nepřihlásil svou pohledávku do pasiv pozůstalosti; promlčecí doba tedy uplyne teprve šest měsíců po pravomocném skončení dědického řízení. Pro věřitele zůstavitele tak odpadne dosavadní nutnost žalovat svou pohledávku v průběhu řízení o pozůstalosti za situace, kdy ještě není rozhodnuto o tom, kdo je dědicem zůstavitele. V takovém případě byl doposud věřitel nucen žalovat všechny v úvahu přicházející dědice, chtěl-li promlčení své pohledávky v průběhu řízení o pozůstalosti zabránit.

9. Závěr

Nová právní úprava vychází především z obecného občanského zákoníku a z osnova československého občanského zákoníku. Nová úprava dědického práva spočívá na dosavadních principech, které částečně modifikuje nové přijaté instituty. Úprava dědického práva je v občanském zákoníku mnohem rozsáhlejší než tomu bylo v občanském zákoně č.40/1964 Sb. Nová úprava dědického práva posiluje zůstavitelovu volnost při jeho rozhodování o majetku pro případ smrti, komu a jak odkáže svůj majetek.

Přechod pozůstalosti na dědice je upraven v § 1670-1713. Podle předchozí právní úpravy se dědictví nabývalo již okamžikem smrti zůstavitele a soud toliko rozhodnutím o dědictví deklaratorně potvrzoval, kdo k okamžiku smrti zůstavitele dědictví nabyt. Tuto formulaci již v NOZ nenajdeme. Ustanovení § 1479 NOZ pouze říká, že okamžikem smrti zůstavitele vzniká dědické právo, jako právo na pozůstalost nebo poměrný díl z ní. Dědické právo podle platné právní úpravy i nadále spočívá na principu přechodu práv a povinností ze zůstavitele na dědice ex lege zásadně okamžikem smrti zůstavitele, za předpokladu, že nabytí dědického práva není odsunuto na splnění podmínky nebo doložení času, nebo má-li dědictví z jiného důvodu nabyt následný dědic. NOZ na rozdíl od o.z.o. nevyžaduje, aby dědic učinil projev směřující k přijetí dědictví ani konstitutivní rozhodnutí příslušného orgánu.

NOZ řeší také odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele. Podle dědického práva se obecně uplatňuje, že dědic nastupuje nejen do zůstavitelových práv, ale i do jeho povinností. Podle dřívější právní úpravy v občanském zákoníku byl dědic povinen hradit zůstavitelovy dluhy pouze do výše nabytého dědictví. Předmětem dědictví se stávalo jen to, co dědicové museli nezbytně přihlásit do dědictví, jako například nemovitosti nebo vklady na účtech. Naopak většinu movitých věcí dědicové většinou nepřiznali, a tím docházelo ke zkrácení práv věřitelů, jelikož dědicům za toto jednání nehrozila prakticky žádná sankce.

Nový občanský zákoník také posiluje pozici věřitelů tím, že primárně dochází k přechodu povinností k úhradě dluhů v plném rozsahu. Dědic musí uhradit zůstavitelovy dluhy i nad rozsah nabytého dědictví, případně ze svého výlučného majetku. Dědic má proto zákonem zajištěnou ochranu spočívající v možnosti ohraničení rozsahu povinností k úhradě zůstavitelových dluhů prostřednictvím soupisu pozůstalosti. Soupis pozůstalosti vymezuje pozůstalostní jmění a čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele.

Dědic má právo vyhradit si soupis pozůstalosti, pokud ho uplatní do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozuměl. Soupis pozůstalosti zpravidla vyhotoví notář. Může být nahrazen seznamem pozůstalostního majetku, který sepíše správce pozůstalosti a potvrdí jej všichni dědici. V jednoduchých případech může soud rozhodnout o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Pokud si dědic vyhradí soupis pozůstalosti, pak bude povinen k úhradě zůstavitelových dluhů jen do výše nabytého dědictví, nikoli v plné výši. Jestliže však dědic vědomě neuvede do soupisu pozůstalosti některé předměty a věřiteli se podaří jejich existenci prokázat, přestane pro dědice platit ochrana, kterou mu poskytoval soupis pozůstalosti a bude povinen uhradit dluhy v plné výši.

V souvislosti se současnou právní úpravou je možné využít i prvorepublikové literatury z důvodu, že dochází ke znovuzavedení některých institutů, které daleko dříve znal už Obecný občanský zákoník z roku 1811.

Pro svou práci jsem používala nejen odbornou literaturu, ale také jsem vycházela z odborných právních časopisů, z internetových zdrojů, právních předpisů, ale také z rozhodnutích soudu.

Resume

New legislation is primarily based on the Civil Code and the general outline of the Czechoslovak Civil Code. New regulation of inheritance law is based on existing principles that modifies Casten received new institutes. Modifying inheritance law in the Civil Code is much larger than it was in the Civil Law No.40/1964 Sb. New regulation of inheritance law reinforces the testator's freedom in its decisions on the property in case of death, to whom and how wills his property.

The transition to the heirs of the estate is governed by § 1670-1713. Under previous legislation, the inheritance took on already at the moment of death of the deceased and the court was merely declaratory decision on inheritance affirmed, who at the time of death of the testator inheritance acquired. This formulation has the NOZ find. The provisions of § 1479 NOZ only says that upon the death of the testator arises inheritance law, like the right to inheritance or pro rata share of it. Heirship in the applicable law will continue based on the principle of the rights and obligations of the testator to heirs ex lege principle, the moment of death of the deceased, so provided that the acquisition of inheritance law is not relegated to a condition or proof of time, or if inheritance another reason to acquire subsequent heir. NOZ unlike o.z.o. does not require the heir to the speech made towards the adoption of inheritance or constitutive decision of the competent authority. NOZ also addresses the responsibility of the heirs for the debts testator. By inheritance law generally applies to only heir started to testators rights, but also to its responsibilities. According to earlier legislation in the Civil Code was the heir of the deceased person obligated to pay the debts only up to the inheritance. The succession was becoming just what the heirs having to necessarily log into heritage such as real estate or on deposits. On the contrary, most of movables heirs usually admit that there was a shortening of creditors' rights as heirs of such conduct averted virtually no penalty. The new Civil Code also strengthens the position of creditors that primarily occurs to transition responsibility to repay the debt in full. Heir must pay the debts of the deceased person and over the extent of the inheritance, or from its exclusive property. Heir has therefore by law provide for protection of being able to confine the scope of the obligation to pay the debts through testators inventory of the estate. Inventory of the estate of the survivor identifies assets and net asset value at the time of death of the deceased.

Heir have to reserve inventory of the estate, if you apply within one month from the day when a court of law that understand it. The inventory of the estate usually prepare a

notary. It may be replaced by a list of survivor's assets, which writes the administrator of the estate, and confirm it all heirs. In simple cases, the court may decide to replace an inventory of the estate of the joint declaration of the heirs of probate assets. If the heir reserve inventory of the estate, will be obliged to pay the debts testators only to the amount of the inheritance, not in full. However, if the heir knowingly fails to list some items estate and creditors manage to prove their existence, heir to stop paying protection to provide an inventory of the estate and will be obliged to pay the debts in full. In the context of the current legislation it is possible to use the First Republic of literature on the grounds that there is a reintroduction of some institutions that had known much earlier General Civil Code of the 1811th

For our work we use only professional literature, but I also relied on specialized legal journals, Internet resources, legislation, but also of court rulings

10. Použitá literatura

Občanský zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 25. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku.* Praha: Linde, 2013. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník.* 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.

MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.

WELLECH, Eliška. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku.* 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0218-0.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod

ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936

Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-869-7.

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinném ke dni 1. ledna 2013

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Judikatura:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové vedený pod sp.zn. 26 Co 131/2001
III. ÚS 66/97, Sb. ÚS 8/97

Rozsudek městského soudu v Praze 24 Co 29/99

Internetové zdroje:

<http://www.aksolifiala.cz/media/noz-podklady.pdf>

http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_5.pdf

http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2014_1.pdf

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedeni-ze-zakona>

http://www.akrg.cz/docs/NOZ/68_-_Serial_NOZ.pdf

Rigorozní práce:

https://is.muni.cz/th/67441/pravf_r/NABYVANI_DEDICTVI.txt

Seznam použitých zkratk:

- OZ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- NOZ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník
- OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ZZŘ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- SJM Společné jmění manželů
- ABGB Obecného zákoníku občanského z roku 1811
- OZO Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský